

Zaszczep się
wiedzą
o szczepieniach

Proponujemy zajęcia z profilaktyki chorób zakaźnych dla uczniów przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych

Zaszczep się
wiedzą
o szczepieniach

Zaszczep się wiedzą o szczepieniach

Propozycje zajęć z profilaktyki chorób zakaźnych
dla uczniów przedszkoli, szkół podstawowych
i ponadpodstawowych

Warszawa 2019

Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

© Copyright by Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego,
Warszawa 2019

Konsultacja merytoryczna dr n. med. Ewa Duszczyk, lek. Alicja Sapała-Smoczyńska
Redakcja naukowa, konsultacja metodyczna dr n. hum. Karolina Ziolo-Pużuk,
WNH UKSW

Redakcja Anna Towarek
Okładka Maciej Faliński, fotografia „Designed by Freepik”
Projekt typograficzny, skład i łamanie Vita

Publikacja została sfinansowana z grantu otrzymanego od INFARMA, inicjatora akcji
„Zaszczep się wiedzą”.

Patroni publikacji

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie,

ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa

tel. 0-48 22 561 89 23

e-mail: wydawnictwo@uksw.edu.pl;

<http://www.wydawnictwo.uksw.edu.pl>

Druk i oprawa:

Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”

02-729 Warszawa, ul. Rolna 191/193

tel. 22 843 37 23, 22 843 08 79, tel./fax 22 843 20 52

ISBN: 978-83-8090-649-5 (wersja drukowana)

978-83-8090-650-1 (wersja elektroniczna)

Spis treści

Wstęp	7
-----------------	---

SCENARIUSZE ZAJĘĆ DLA PRZEDSZKOLI

MARIA KOHUT

Zaszczep w sobie chęć szczepienia	13
---	----

JOANNA JENDRZEJEK

Ze zdrowiem za pan brat – dlaczego warto się szczepić	16
---	----

NATALIA ORGANIŚCIAK-KOZŁOWSKA

Nie chorujemy, bo o szczepieniach wszystko wiemy	21
--	----

AGNIESZKA WICHA

Oswajamy szczepienia z niedźwiadkiem Szczepanem	25
---	----

SCENARIUSZE ZAJĘĆ

DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH – KLASY I-IV

EWA NAPOLSKA

Dlaczego warto się szczepić?	31
--	----

DAGMARA BOROWA-NIEZGÓDKA

Zdrowe dziecko to zaszczepione dziecko	37
--	----

NATALIA KONIECZNIAK

Szczepienia – ważna sprawa	42
--------------------------------------	----

SCENARIUSZE ZAJĘĆ
DLA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH – KLASY V-VIII

BEATA RUSZCZYK	
Zaszczepieni – bezpieczni	48
MAGDA BAREJKA	
Wielkie odkrycie medycyny – szczepionki	51
MONIKA KIELIBA	
Szczepić czy nie szczepić? Oto jest pytanie	55
RAFAŁ SIMON	
Szczepienia wczoraj i dziś	61

SCENARIUSZE ZAJĘĆ
DLA SZKÓŁ PONADPODSTAWOWYCH

MARIUSZ PODGÓRSKI	
Zaszczep się wiedzą o szczepieniach	64
ANNA KUCZYŃSKA	
Ja się szczepię!	69
DOROTA MICHOWSKA	
Nasze strachy na lachy, czyli... nie ma się czego bać	72
BEATA WAWSZCZAK	
Egzotyczna wycieczka – wyprawa marzeń czy zagrożenie zdrowia	77

Wstęp

Szanowni Państwo,
mam przyjemność przekazać Państwu publikację pt. „Zaszczep się wiedzą o szczepieniach”, będącą wynikiem zorganizowanego w 2019 r. konkursu dla nauczycieli na scenariusz lekcji dotyczącej szczepień.

Szczepienia to przede wszystkim korzyść dla osoby zaszczepionej, ale nie tylko. Szczepimy się również dla innych, dla tych, którzy z różnych powodów nie mogą zostać zaszczepieni. Wysoki poziom wyszczepialności społeczeństwa tworzy parasol ochronny nad nami wszystkimi. To swoisty rodzaj patriotyzmu i postawy obywatelskiej.

W poczuciu odpowiedzialności za zdrowie dzieci i młodzieży, jako Główny Inspektor Sanitarny, a także Krajowy Konsultant w dziedzinie Zdrowia Publicznego, zwracam się do Państwa z gorącym apelem o docenienie wagi zadania, jakim jest edukacja zdrowotna i profilaktyka, w tym wypadku chorób zakaźnych.

Wyrażam nadzieję, że zebrane w niniejszej publikacji scenariusze lekcji, opracowane przez samych nauczycieli, a poświęcone tematyce szczepień ochronnych, będą pomocne i ułatwią przeprowadzenie zajęć dla dzieci w przedszkolach oraz dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Pozostaję w przekonaniu, że zagadnienia ujęte w publikacji przyczynią się do pogłębienia wiedzy na temat szczepień i staną się swoistym orężem w walce o serca i umysły Państwa podopiecznych.

Państwo, jako nauczyciele, doskonale zdajecie sobie bowiem sprawę z tego, że dzięki Internetowi żyjemy w czasach szybkiego i łatwego dostępu do informacji. Niestety, nie jest to tożsame z dostępem do rzetelnej, opartej na dokonaniach nauki wiedzy. Tym bardziej rośnie Państwa rola jako przewodników dzieci i młodzieży, którzy nie tylko przekażą fakty, ale nauczą następne pokolenia, jak odróżniać prawdę od kłamstwa.

Z przyjemnością oddaję w Państwa ręce niniejszą publikację, wierząc, że pozwoli ona zaszczepić wiedzę o szczepieniach wśród dzieci i młodzieży.

Profesor dr hab. n. med. Jarosław Pinkas
Główny Inspektor Sanitarny

Szanowni Państwo,
problematyka szczepień jest niezwykle ważnym zagadnieniem, które powinno łączyć, a nie dzielić. Od najmłodszych lat należy kształtować świadomość prozdrowotną i uczyć odpowiedzialności za zdrowie własne, najbliższych oraz ludzi wokół nas. To wspólne zadanie – lekarzy i innych pracowników medycznych, rodziców i dzieci, nauczycieli oraz instytucji rządowych i pozarządowych. Jedynie razem jesteśmy w stanie zadbać o odporność populacyjną, żebyśmy żyli nie tylko dłużej, ale i w lepszej kondycji.

Owoce takiej współpracy jest zbiór scenariuszy lekcji o szczepieniach, który trzymają Państwo w dłoniach. Wierzę, że propozycje z kolejnych stron okażą się inspirujące i pomocne w przeprowadzeniu zajęć z Państwa podopiecznymi.

Pragnę podziękować wszystkim zaangażowanym w wydanie tej publikacji – organizatorom kampanii informacyjnej „Zaszczep się wiedzą”, Głównemu Inspektoratowi Sanitarnemu patronującemu tej inicjatywie oraz uczestnikom konkursu, którzy zechcieli podzielić się swoimi pomysłami. Zebrane scenariusze zajęć w przystępny sposób pokazują korzyści szczepień, które przecież nie tylko chronią pacjenta zaszczepionego, ale również niezaszczepionego. Liczę, że jest to pierwsza cegiełka we wspólnym myśleniu i troszczeniu się o zdrowie publiczne.

Chciałbym również podziękować każdemu z Państwa – nauczycielowi, rodzicowi i innej osobie, która wykorzysta choć jeden scenariusz z tej kolekcji, aby pomóc naszym dzieciom w zrozumieniu, jak działają szczepienia, dlaczego są ważne dla każdego z nas oraz dlaczego nie powinniśmy się skupiać wyłącznie na medycynie naprawczej, ale także na profilaktyce.

Życzę Państwu wspaniałej lektury i nietuzinkowych lekcji.

*Profesor dr hab. n. med. Andrzej Matyja
Prezes Naczelnej Rady Lekarskiej*

Szanowni Państwo,

szczepienia są jednym z największych osiągnięć medycyny oraz całego społeczeństwa wspierającego ich wykonywanie. Dzięki nim z powierzchni ziemi zniknęła ospa prawdziwa i mamy szansę, że niedługo to samo stanie się z chorobą poliomyelitis. Wiele groźnych chorób jak błonica, gruźlica, tężec noworodków, różyczka wrodzona, wirusowe zapalenie wątroby typu B, odra, a nawet niektóre nowotwory udaje się dzięki szczepieniom utrzymać w ryzach. Dzięki szczepieniom dzieci mają bezpieczne dzieciństwo, a dorośli szansę na dłuższe życie.

Szczepiąc dzieci i dorosłych, zapewniamy im najskuteczniejszą ochronę przed ciężkimi chorobami zakaźnymi. Dbamy o nasze bezpieczeństwo. Możemy takie zachowanie porównać do zapinania pasów w czasie jazdy samochodem czy zakładania kasku w czasie jazdy motocyklem. Szczepienia uczą nasz system immunologiczny, jak rozpoznawać i walczyć z bakteriami i wirusami. Poza tym wokół nas są osoby, które z różnych powodów nie mogą być zaszczepione. Dla nich jedyną tarczą i szansą uniknięcia choroby jest to, że inni zostali zaszczepieni. Dlatego niniejsza publikacja jest niezwykle ważna dla budowania zaufania do tej skutecznej metody zapobiegania chorobom zakaźnym.

Obecnie ogromnym wyzwaniem jest możliwość łatwego rozpowszechniania zarówno prawdziwych, jak i tych niezgodnych z wiedzą naukową informacji na temat szczepień w Internecie. Temat ten wzbudza wiele emocji, co skutkuje rozpowszechnianiem niepotwierdzonych informacji przez przypadkowe, niezwiązane z medycyną osoby. Rozwiązaniem są miejsca w Internecie, gdzie możemy znaleźć rzetelne i wiarygodne informacje. Przykładem jest prowadzony w NIZP-PZH portal szczepienia.info (<http://szczepienia.pzh.gov.pl>), który stanowi jedną z największych internetowych baz wiedzy na temat szczepień w języku polskim. Portal należy do sieci Vaccine Safety Network (VSN) podlegającej ocenie Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). Stanowi przystępną i przyjazną odbiorcy platformę wiedzy na temat szczepień dostępną zarówno dla rodziców i osób zainteresowanych szczepieniami, jak i lekarzy. Mamy nadzieję, że

będzie również doskonałym źródłem opartych na faktach informacji na temat szczepień dla nauczycieli i uczniów uczestniczących w tych doskonale przygotowanych lekcjach.

Dr n. med. Grzegorz Juszczyk

*Dyrektor Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego Państwowego Zakładu
Higieny*

Scenariusze zajęć dla przedszkoli

Zaszczep w sobie chęć szczepienia

Zajęcia przeznaczone dla grupy sześciolatek.

Metody pracy: czynne – samodzielne doświadczenia, zadania do wykonania; słowne – rozmowa, objaśnienia i instrukcje społecznego porozumienia; oglądowe – obserwacja, pokaz.

Materiały dodatkowe: duża koperta z listem od Przyjaciela „Zdrówko” zaadresowana do dzieci z grupy, w której odbywają się zajęcia, cztery koperty z cyframi zawierające cztery zadania do wykonania, wyrazy do hasła, obrazek dużej strzykawki, kolorowe karteczki, piosenka *Dbam o zdrowie* z płyty *Przedszkolne nutki* miesięcznika „Bliżej Przedszkola”, opowiadanie pt. *Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana*¹, kubeczki z wodą, barwniki w kolorach podstawowych, peleryna dla „wirusa”, medale dla uczestników zajęć, odtwarzacz CD.

Przebieg zajęć

Wprowadzenie do tematu „Tajemnicza przesyłka”. Odczytanie listu i zachęcenie dzieci, aby pomogły znaleźć „przepis na zdrowie”. Po każdym dobrze wykonanym zadaniu dzieci wyciągają z koperty jedno słowo, które da rozwiązanie.

1 Dostęp na stronie: <http://zaszczepsiewiedza.pl/przygody-niedzwiaadka-szczepana>.

Zadania

1. „Co to takiego szczepionka?” – burza mózgów. Nauczyciel na środku układa obrazek dużej strzykawki i zapisuje wypowiedzi dzieci na karteczkach, które przykleja do obrazka. Uzupełnia i szereguje wypowiedzi oraz dopisuje najważniejsze informacje.
2. „Jestem bezpieczny, bo chroni mnie szczepionka” – zabawa ruchowa. Dzieci tańczą do piosenki *Dbam o zdrowie* z płyty *Przedszkolne nutki* miesięcznika „Bliżej Przedszkola”. Kiedy jest przerwa w muzyce, atakuje je niebezpieczny „wirus”. Muszą znaleźć na dywanie miejsce oznaczone krążkiem ze strzykawką. Kto nie znajdzie miejsca, zostaje zaatakowany przez wirusa i odpada z zabawy.
3. „Jak działa szczepionka?” – doświadczenie chemiczne: barwienie wody. Wykorzystanie kolorów podstawowych i pochodnych. Zobrazowanie, że tak, jak mieszają się kolory i powstają nowe, tak nowy kolor działa jak tarcza ochronna dla organizmu, gdy jest zaszczepiony.
4. „Już nie boję się szczepienia” – odgrywanie scenek przez dzieci. Dzieci, po wcześniejszym wprowadzeniu przez wysłuchanie opowiadania *Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana*, dobierają się w pary i przedstawiają, jak przygotować się do wizyty oraz zachować się w gabinecie podczas podawania szczepionki.

Podsumowanie zajęć

Dzieci odczytują wyrazy, które dają rozwiązanie szukane przez Przyjaciela „Zdrówko” – „ZASZCZEP W SOBIE CHĘĆ SZCZEPIENIA”. Każdy uczestnik otrzymuje medal dzielnego pomocnika szczepionek.

Załączniki

LIST

Kochane dzieci!

Piszę do Was, bo słyszałem, że jesteście bardzo odważne i chętnie pomagacie innym. Znalazłem się w wielkiej potrzebie. Mój przyjaciel już jutro kończy 6 lat i ma dostać bardzo ważną szczepionkę, ale nawet nie chce o tym słyszeć. Próbowałem różnych sposobów, ale wszystko na nic. Może pomożecie mi zachęcić go w jakiś sposób?

W kopertach jest ponoć jakiś magiczny szyfr, ale ja nie potrafię go odczytać. Mam nadzieję, że jak rozwiążecie zadania, to uda się Wam go odczytać.

Pozdrawiam Was serdecznie i mam nadzieję, że mi pomożecie.

Wasz Przyjaciel, Zdrówko

Przyporządkowane do zadań słowa tworzące hasło:

- ZASZCZEP – do zadania 1: „Co to takiego szczepionka?”.
- W SOBIE – do zadania 2: „Jestem bezpieczny, bo chroni mnie szczepionka”.
- CHEĆ – do zadania 3: „Jak działa szczepionka?”.
- SZCZEPIENIA – do zadania 4: „Już nie boję się szczepienia”.

Ze zdrowiem za pan brat – dlaczego warto się szczepić

Zajęcia z dominacją działalności umysłowej w grupie dzieci w wieku 4-5 lat.

Metody pracy: słowne – opowiadanie, rymowanka, objaśnienie i instrukcja; czynne – samodzielne doświadczenia dzieci; percepcyjne – pokaz.

Materiały dodatkowe: lupy, mikroskop (ilustracja lub zdjęcie urządzenia), obrazki lup ze zdjęciami złych drobnoustrojów (przykład w załączniku), komputer i zdjęcia z objawami wybranych chorób dziecięcych pozyskane z Internetu (wybranych adekwatnie do wieku rozwojowego i możliwości odbiorczych dzieci), zdjęcia twórców szczepionek: przeciw ospie prawdziwej – E. Jennera, przeciw wściekliznie – L. Pasteura, przeciw polio – H. Koprowskiego (z Internetu, wykorzystane zgodnie z prawami autorskimi)¹; piktogramy: złe drobnoustroje, strzykawka, człowiek, dłoń; pomoce do zabawy orientacyjno-porządkowej: magnetofon, płyta CD z dowolnie wybraną przez nauczyciela muzyką; pomoce do zabawy badawczej: naczynie z wywarem z czerwonej kapusty, naczynie z wodą, naczynie z octem; pomoce do pracy indywidualnej przy stolikach: mazaki, różowe karteczki o dowolnie wybranym kształcie.

1 Poczet naukowców można poszerzyć o postać Maurice'a Hillemana, którego padania stały się podstawą stworzenia na przykład skojarzonej szczepionki przeciw odrze, różyczce i śwince (MMR) oraz preparatów przeciwko pneumo- i meningokokom.

Przebieg zajęć

Wprowadzenie w tematykę zajęć – zabawa z wykorzystaniem lup, oglądanie wybranych przez dzieci przedmiotów w powiększeniu. Wyjaśnienie roli szkła powiększającego w odkrywaniu zjawisk, które trudno dostrzec.

„Niewidzialny świat wokół nas” – krótkie (adekwatne do wieku rozwojowego dzieci), opowiadanie nauczyciela o tym, jak drobnoustroje (bakterie lub wirusy) wpływają w sposób pozytywny bądź negatywny na zdrowie człowieka. Pokaz zdjęć drobnoustrojów wybranych chorób zakaźnych (ospa, odra, różyczka, polio, wścieklizna), ich skutków i wyjaśnienie, w jaki sposób ludzie starają się zapobiegać chorobom.

Nauczyciel mówi:

„Wokół nas i w nas samych istnieje niewidzialny świat, którego nie dostrzegamy, świat drobnoustrojów – bakterii i wirusów. Ich obecność możemy dostrzec za pomocą szkła powiększającego na przykład w mikroskopie (*pokazanie dzieciom ilustracji lub zdjęcia urzędnika, zależnie od warunków*). Jedne z nich są nam bardzo potrzebne, bo pomagają nam żyć, ale inne np. wirusy, jeśli dostaną się do naszego organizmu i jest ich zbyt wiele, sprawiają, że człowiek zaczyna bardzo chorować. Zdarza się, że niektórzy ludzie mają ospę wietrzną, odrę, różyczkę, polio, a podczas choroby pogarsza się ich samopoczucie i zmienia się wygląd ich ciała (*ew. pokaz zdjęć z Internetu – wybranych adekwatnie do wieku rozwojowego i możliwości odbiorczych dzieci*). Wielu lekarzy i naukowców stara się im pomóc. Już dawno, dawno temu w wielkim kraju zwanym Chinami dzieciom wdychano do nosa starte na proszek strupy po ospie prawdziwej. W późniejszych czasach Edward Jenner wynalazł skuteczną szczepionkę przeciw ospie prawdziwej, Ludwik Pasteur opracował szczepionkę przeciwko wściekliznie, a polski lekarz i naukowiec, Hilary Koprowski, jest twórcą szczepionki przeciwko polio. Jednak o tym, jak szczepionki pomagają ludziom, dowiemy się po zabawie”.

Zabawa orientacyjno-porządkowa pt. „Dziecko zdrowe – dziecko chore”: dzieci swobodnie tańczą do muzyki, poruszając się bezpiecznie po sali („dziecko zdrowe”). Kiedy muzyka cichnie, dzieci siadają w siadzie

skrzyżnym i naśladują smutne, chore dziecko („dziecko chore”). Zabawę powtarzamy.

„Jak działają szczepionki?” – zabawa badawcza oparta na znanym doświadczeniu w wykorzystaniu wywaru z czerwonej kapusty, wody i octu.

Nauczyciel stawia naczynia z płynami i prosi dzieci, by oznaczyły je odpowiednimi piktogramami: „Zanim dowiecie się, jak działają szczepionki, poproszę was, by na pojemniku z fioletowym płynem (*z wywarem z czerwonej kapusty – do wiadomości osoby prowadzącej*) jedno z dzieci nakleiło obrazki złych wirusów. To naczynie (*z wodą – do wiadomości osoby prowadzącej*) oznaczmy obrazkiem człowieka i będzie ono przedstawiało wszystkie płyny, jakie posiada człowiek w swoim organizmie. Na ostatnim naczyniu (*z octem – do wiadomości osoby prowadzącej*) nakleimy obrazek strzykawki ze szczepionką”.

Dzieci na prośbę nauczyciela przelewają płyny z naczynia do naczynia, natomiast prowadzący objaśnia zasadę działania szczepionek, mówiąc:

„Kiedy niebezpieczne drobnoustroje dostają się do organizmu człowieka (*dziecko wlewa wywar z czerwonej kapusty do naczynia z wodą*), jego ciało nie zawsze potrafi z nimi walczyć i wtedy bardzo chorujemy (*dzieci obserwują, że płyn w naczyniu staje się koloru fioletowego*). Jednak jeśli człowiek odpowiednio wcześniej zostanie zaszczepiony przeciwko danej chorobie, jego ciało nauczy się walczyć z niebezpiecznymi drobnoustrojami (*dziecko przelewa ocet z naczynia oznaczonego piktogramem strzykawki do naczynia z fioletowym płynem oznaczonego piktogramem człowieka*). Człowiek może wówczas zachorować, ale choroba przebiegnie w sposób łagodny (*dzieci obserwują, że płyn w naczyniu zmienił kolor na różowy*) lub może pozostać zdrowym, bo szczepionka pomogła mu być odpornym, czyli przeciwdziałać niebezpiecznym drobnoustrojom”.

Praca indywidualna przy stoliku – każde z dzieci otrzymuje karteczkę o fantazyjnym kształcie w różowym kolorze i mazaki. Nauczyciel objaśnia: „Szczepionka zawiera tak zwany antygen, który pomaga naszemu organizmowi wzmocnić własną odporność przeciwko chorobie. Proszę, zabawcie się i narysujcie takie antygeny. Umieścimy je później na wspólnym obrazku, przedstawiającym dłoń człowieka”.

Zakończenie zajęć

Dzieci układają swoje prace na piktogramie dłoni i powtarzają za nauczycielem rymowankę:

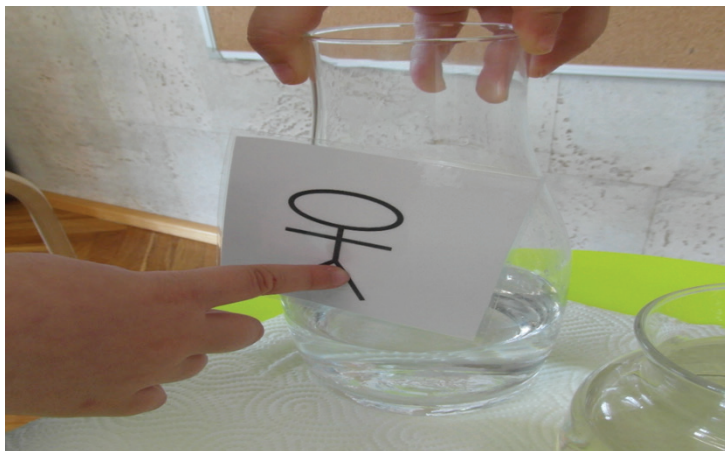
*Każdy wie, każdy wie,
trzeba czasem szczepić się,
by pokonać złe mikroby
i uniknąć ciężkiej choroby.*

Nauczyciel: „Pamiętajmy, że o szczepieniach decydują lekarze, którzy oceniają, czy nasze ciało jest zdrowe i może przyjąć szczepionkę”.

Załącznik

Zdjęcia z zajęć:

Nie chorujemy, bo o szczepieniach wszystko wiemy

Scenariusz zajęć w grupie 5-6-latków.

Metody pracy oparte na aktywności dziecka: słuchanie, oglądanie ilustracji i obrazków o tematyce chorób, odpowiedzi na pytania, swobodne wypowiedzi, aktywność – udział w zabawie powitalnej oraz w zajęciach eksperymentalnych.

Metody pracy oparte na aktywności nauczyciela: pokaz, rozmowa, objaśnienia, aktywizacja do aktywności ruchowej, eksperymentalnej, słownej, zachęta, pochwała, kontrola czynności dzieci.

Materiały dodatkowe: tablice demonstracyjne, woda, brokat, stężona galaretka w przezroczystych naczyniach, jogurt naturalny, strzykawki, próbówki, kartki i klej.

Czas trwania: 30 minut.

Przebieg zajęć

„Brokatowe bakterie” – zabawa aktywizująca, powitalna. Dzieci ustawiają się w kole. Nauczyciel wita się z każdym dzieckiem, podając dłoń, którą wcześniej zmoczył w wodzie i obsypał brokatem. Celem

zabawy jest przekazanie brokatowych bakterii. Dzieci widzą, jak łatwo roznosimy bakterie.

Burza mózgów: „Kiedy mamy brudne ręce? Co możemy mieć na rękach?”. Wprowadzenie w temat zajęć: dzieci siedzą na dywanie, nauczyciel pokazuje plansze demonstracyjne (przykład: rys. z załącznika), na której widać powiększone zarazki i wirusy, które przekazujemy sobie nawzajem. Nauczyciel dopowiada, że wirusy i bakterie, które występują na naszych rękach, trafiają do ust poprzez wkładanie palców do buzi. Może to powodować choroby, od kataru po choroby zakaźne, które są bardzo niebezpieczne dla zdrowia. Rozmowa z wykorzystaniem wizerunku osoby chorej na ospę wietrzną (przykład: rys. z załącznika). Swobodne wypowiedzi dzieci na temat wyglądu osób chorych – omówienie spostrzeżeń.

Układanie puzzli „Bystre oko sprawna ręka”¹.

Dzieci dzielą się na grupy. W kopertach otrzymują obrazki przedstawiające zachowania związane z odwiedzaniem lekarza/pielęgniarki i chorobami, na jakie można zachorować, jeśli ktoś się nie zaszczepi. Po ułożeniu obrazka dzieci przyklejają je na kartki oraz wypowiadają się na temat przedstawionych sytuacji, omawiają je.

Dzieci powtarzają: „Ospó, różyczko, odro, świnko, nie chcemy was w naszym życiu”.

Zabawa eksperymentalna.

Nauczyciel rozdaje każdemu dziecku miseczkę ze stężoną galaretką, strzykawkę i próbówki napelnione jogurtem naturalnym. Zadaniem dzieci jest nabranie w strzykawkę jogurtu, a następnie wstrzyknięcie jej w galaretkę. Dzieci mogą spróbować powstałego deseru.

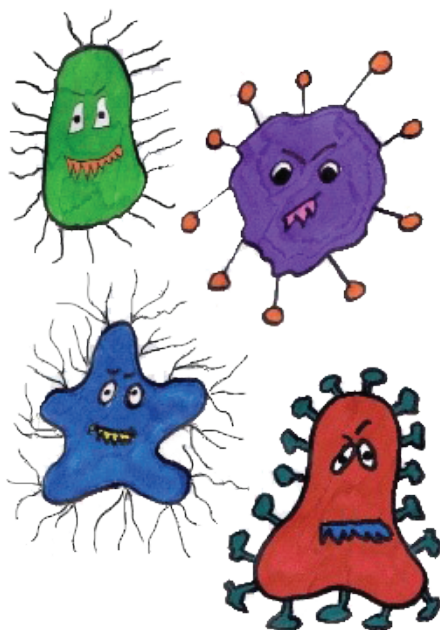
1 Obrazki potrzebne do wykonania puzzli i karty pracy można pobrać z Internetu przy zachowaniu zasad dotyczących praw autorskich.

Ewaluacja zajęć:

- słowne podsumowanie zdobytej wiedzy,
- wykonanie karty pracy,
- przyklejenie na tablicy uśmiechniętej buźki, jeżeli zajęcia się podobały.

Załącznik

Zarazki i wirusy

Osoba chora na ospę wietrzną

Oswajamy szczepienia z niedźwiadkiem Szczepanem

Metody i formy pracy: metoda główna Storyline; metody poboczne: zadania stawiane dziecku, samodzielne doświadczenia.

Materiały dodatkowe: koperta z napisem: OTWÓRZ MNIE, zapakowana w kolorowy papier książka pt. *Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana*, koperty z listami z załącznika, pluszowy miś, worek, oznaczenia dla grup (w załączniku), zielona teczka, magnetofon, płyta CD z dowolnie wybraną przez nauczyciela muzyką, wiersz pt. *Opowieść o Stasiu i Strachu*, kolorowanki.

Przebieg zajęć

Nauczyciel umieszcza w widocznym dla dzieci miejscu w sali kopertę z napisem: OTWÓRZ MNIE, oraz zapakowaną w kolorowy papier książkę pt. *Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana*¹. Po zauważeniu jej przez dzieci, wszyscy zbierają się na dywanie i odkrywają zawartość koperty (list z części 1. załącznika scenariusza). Nauczyciel zadaje pytania według części 1. załącznika do scenariusza. Następnie czyta dzieciom odpakowaną książkę.

1 Dostępna w wersji pdf na stronie: <http://zaszczepsiewiedza.pl/przygody-niedzwiadka-szczepana>.

Po odczytaniu książki słycać pukanie do sali. Otwieramy drzwi, za którymi znajduje się miś z przywiązaną do łapki kolejną kopertą z listem (należy zaangażować inną osobę, by w odpowiednim momencie zapukała do drzwi i zostawiła pod nimi misia). Nauczyciel odczytuje kolejną wiadomość od niedźwiadka Szczepana i zadaje w jego imieniu pytania dotyczące opowiadania (część 2. załącznika). Dzieci odpowiadają na pytania na podstawie wiedzy przekazanej w książce. Nauczyciel uzupełnia wypowiedzi dzieci o elementy, które pominięły lub nie przyswoiły z książki, wyjaśnia niejasne pojęcia i zagadnienia.

Dzieci szukają schowanego w sali worka potrzebnego do kolejnej części zajęć. Po jego znalezieniu nauczyciel najpierw czyta list (część 3. załącznika), a następnie dzieli dzieci na trzy grupy. Pierwsza – wirusy i bakterie, druga – osoby zaszczepione, trzecia – osoby niezaszczepione. Otwieramy worek, w którym znajdują się oznaczenia dla każdej z grup (przykłady znaczków w załączniku). Osoby „niezaszczepione” stają w środku koła, które stworzy grupa osób „zaszczepionych”. „Zaszczepieni” łapią się w kole za ręce. Grupa „wirusy i bakterie” staje na zewnątrz koła. Gdy gra muzyka, dzieci bawią się w swoich grupach. Gdy muzyka milknie, „wirusy i bakterie” próbują dostać się do środka koła. Zabawę powtarzamy kilkakrotnie, z tym że za każdym razem część z grupy „zaszczepionej” dołącza do grupy „niezaszczepionej”, a w kole powstają coraz większe dziury, przez które łatwiej przenika grupa „wirusy i bakterie”. Po zakończeniu zabawy nauczyciel zadaje pytania zawarte w części 3. załącznika, wyjaśnia pojęcie „odporności zbiorowej” i podsumowuje zabawę.

Po znalezieniu w sali teczki nauczyciel czyta treść ostatniego listu (część 4. załącznika) oraz odczytuje wiersz pt. *Opowieść o Stasiu i Strachu*².

2 Dostępny na stronie: <http://szczepienia.pzh.gov.pl/ze-szczepieniami-na-ty/opowiesc-o-stasiu-strachu>.

Na zakończenie prezentuje dzieciom prezent od niedźwiadka – kolorowanki (pobrane z ostatniej strony książki o przygodach niedźwiadka). Chętne dzieci w wolnej chwili wykonują kolorowankę.

Załącznik do scenariusza zajęć – treść listów i pytania od niedźwiadka Szczepana

Część 1.

Cześć dzieciaki! Pewnie zastanawiacie się, od kogo dostaliście list i co jest zapakowane w tym kolorowym papierze. Piszę do Was, gdyż chciałbym opowiedzieć Wam o ciekawej rzeczy, której dzieci jednak czasem się boją, i wyjaśnić Wam pewną sprawę, która czasem nawet dla dorosłych jest trudna do zrozumienia. Aby dowiedzieć się, kim jestem, a także, co to za ciekawa sprawa, o której chciałem Wam opowiedzieć, rozpakujcie otrzymany ode mnie prezent i poznajcie dokładnie jego treść. Myślę, że niebawem się spotkamy!
Tajemniczy gość

Jak myślicie, kto może być autorem listu?

Dlaczego Tajemniczy gość napisał do Was list?

Co może być zapakowane w prezencie od Tajemniczego gościa?

Część 2.

Witajcie dzieci! Jak już pewnie się domyśliliście, list do Was napisałem ja, niedźwiadek Szczepan. Poznaliście właśnie moją historię. Chciałbym dowiedzieć się, czy uważnie wysłuchaliście opowiadania o mnie i moich przyjaciółkach, dlatego zadam Wam teraz parę pytań, dotyczących mojej przygody.

1. *Gdzie mieszkam i czym zajmuję się na co dzień?*
2. *Dlaczego postanowiłem opuścić mój dom?*
3. *Gdzie był mój nowy dom i kto został moimi nowymi przyjaciółkami?*
4. *Czym Adam nastraszył swoją młodszą siostrę?*
5. *Jak wyglądało badanie u lekarza i szczepienie Alicji? Czy było straszne?*
6. *Co to jest szczepionka?*
7. *Dlaczego szczepienia są ważną sprawą?*

Poznaliście już moją historię i dowiedzieliście się, co to są szczepienia i dlaczego ważne jest, żebyście korzystali ze wszystkich potrzebnych szczepień. Aby przejść do kolejnego etapu naszej przygody, odszukajcie w sali worek z przypiętym do niego kolejnym listem. Najpierw przeczytajcie list, później zajrzyjcie do worka. Powodzenia!

Część 3.

Brawo! Widzę, że poszukiwania się udały. W kolejnej części naszego spotkania chciałem zaproponować Wam wspólną zabawę, dzięki której być może dowiecie się, czy lepiej jest, gdy zaszczepionych jest dużo czy mało ludzi. Będziecie podzieleni na trzy grupy. Pierwsza – „wirusy i bakterie”, druga – „osoby zaszczepione”, trzecia – „osoby niezaszczepione”. Osoby „niezaszczepione” stają w środku koła, które stworzy grupa osób „zaszczepionych”. „Zaszczepieni” łapią się w kole za ręce. Grupa „wirusy i bakterie” staje na zewnątrz koła. Gdy gra muzyka, każdy bawi się w swojej grupie. Gdy muzyka milknie, „wirusy i bakterie” próbują dostać się do środka koła. W worku znajdziecie rekwizyty pomocne w oznaczeniu każdej z grup. Do dzieła!

Pytania:

1. *Jak zmieniała się ilość dzieci w każdej grupie w ciągu zadania?*
2. *Kiedy grupa „wirusy i bakterie” miała największy problem z przejściem do środka koła?*
3. *Kiedy grupie „wirusy i bakterie” było najłatwiej wejść do środka?*
4. *Czy lepsza sytuacja dla ludzi to taka, gdy zaszczepiona jest większość czy mniejszość ludzi? Dlaczego?*
5. *Jak myślicie, co może oznaczać określenie „odporność zbiorowa”?*

Drogi dzieci, podczas wspólnej zabawy odkryliśmy razem coś bardzo ważnego. Teraz wiecie, że Wasze szczepienie chroni nie tylko Was, ale także Waszą babcię, dziadka, Wasze młodsze rodzeństwo oraz osoby chore, które nie mogą się szczepić. Zbliżamy się do końca naszego spotkania. Aby dowiedzieć się, co przygotowałem na pożegnanie, zwróćcie uwagę, czy gdzieś w sali nie chowa się zielona teczka.

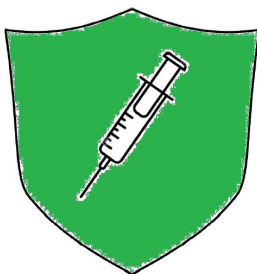
Część 4.

*Kochani, mam nadzieję, że po dzisiejszym spotkaniu o szczepieniach wiecie już wszystko. Mam też nadzieję, że gdy następnym razem pójdziecie z rodzicami na szczepienie, nie będziecie bali się tak bardzo, wiedząc, jak ważne są dla Was i innych ludzi szczepienia. Kiedy w lekarskim gabinecie zacznie zjadać Was lęk, to przypomnijcie sobie dzisiejsze spotkanie, by z odwagą zmierzyć się z tym wyzwaniem. Na sam koniec przeczytajcie wiersz o małym Stachu i dużym... a może wcale nie tak dużym strachu. No bo powiedzcie sami, jest się czego bać? Ja już uciekam, jest jeszcze wiele dzieci, które boją się szczepień. Powodzenia i do zobaczenia w lekarskim gabinecie!
PS. W teczce zostawiłem Wam małe niespodzianki.*

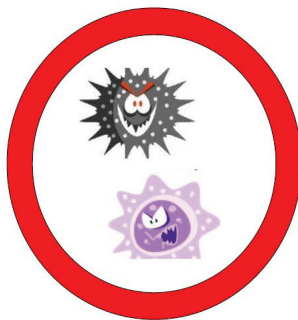
Oznaczenia dla poszczególnych grup:

Znak nr 1 –
osoby nieszczepione

Znak nr 2 –
osoby zaszczepione

Znak nr 3 –
wirusy i bakterie

Scenariusze zajęć
dla szkół podstawowych –
klasy I-IV

Dlaczego warto się szczepić?

Metody i formy pracy: burza mózgów, mapa myśli, metoda stacji, TPR, puzzle, gra dydaktyczna oraz metoda podająca (praca w grupie, praca w parach, indywidualna).

Materiały dodatkowe: fragment bajki *Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana* autorstwa Izabeli Filc-Redlińskiej¹, kartki papieru, szary papier, tablica, kartki z opisem stacji oraz karty odpowiedzi (do zadania 2.), wąż wyrazowy (do zadania 3.), bajka (do zadania 4.), gra dydaktyczna „LIRO – zaszczerp się!” (do zadania 5.).

Przebieg zajęć

Podanie pytania kluczowego będącego jednocześnie tematem zajęć: „Dlaczego warto się szczepić?”, oraz celu lekcji: Na dzisiejszej lekcji dowiesz się, dlaczego powinniśmy się szczepić.

Zadanie 1. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy 3-4-osobowe. Na dużej kartce pisze hasło: SZCZEPNIENIE. Zadaniem uczniów jest napisać swoje skojarzenia (2 min). Nauczyciel przyczepia na tablicy szary papier, napis: SZCZEPNIENIE, i zbiera wszystkie pomysły dzieci w formie mapy myśli. Podaje definicję szczepienia.

Zadanie 2. Nauczyciel rozkłada na czterech różnych ławkach kartki z opisem stacji. Uczniowie w parach podchodzą do każdej stacji, a ich zadanie polega na zaznaczeniu w karcie odpowiedzi, czy podane na stacji zdanie jest prawdą czy fałszem. Nauczyciel sprawdza i tłumaczy ewentualne mity lub fakty dotyczące szczepienia² (4 min).

Stacja 1 Warto się szczepić.	Stacja 2 Szczepienie nie boli aż tak bardzo.
Stacja 3 Możemy zaszczyć się przeciwko każdej chorobie.	Stacja 4 Szczepienia są dla dzieci i dla dorosłych.

Numer stacji	Prawda	Falsz
Stacja 1		
Stacja 2		
Stacja 3		
Stacja 4		

Zadanie 3. Praca indywidualna. Każdy uczeń otrzymuje węże wyrazowego, w którym znajdują się nazwy chorób, przeciwko którym możemy się szczepić. Zadanie polega na odnalezieniu jak największej liczby chorób. Uczniowie wklejają węże do zeszytów (4 min).

Zadanie 4. Uczniowie mają za zadanie ułożenie fragmentów bajki w właściwej kolejności. Następnie odczytują i wklejają do zeszytów (5 min).

2 Wiarygodne informacje można znaleźć na stronie www.zaszczepsiewiedza.pl.

Propozycja tekstu:

Izabela Filc- Redlińska „Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana”;
<http://zaszczepsiewiedza.pl/wp-content/uploads/2017/12/Przygody-Dzielnego-Niedźwiadka-Szczepana.pdf>

Zadanie: Poukładaj fragmenty we właściwej kolejności.

Wtedy mógłbym zachorować na jakąś poważną chorobę i cierpiałbym dużo, dużo bardziej. I pewnie bym płakał – tłumaczył Szczepan i zaczął opowiadać, co widział w przychodni. Jak dzieciom z powodu choroby wyskakują na skórze czerwone, swędzące krosty albo jak kaszlą tak mocno, że trudno im złapać oddech. Alicja oraz pozostałe zabawki z niedowierzaniem kiwały głowami.

Dumnie nadstawił ramię i mruknął do dziewczynki: – Kłuj, maleńka! Więc ukłuła. – Już po wszystkim – powiedziała z troską, choć Szczepan nawet się nie skrzywił. – W ogóle nie płakał. Jaki on dzielny – szeptały między sobą lalki. – Nie bolało cię?! – spytała go Klara.

– A teraz czas na szczepienie – po czym wyjęła z kuferka różową strzykawkę. Na ten widok wszystkie lalki zbladły. Alicja po kolei robiła im zastrzyk, a one jedna za drugą wybuchały płaczem. Nawet strażak Edward i robot Piotrek zachowywali się nieswojo – pierwszemu z przejęcia uniosły się wąsy, zapchały dziurki w nosie, aż biedakowi zabrakło tchu; drugi zaś tak zeszywniał, że Alicja z trudem wbiła w niego igłę. Ostatni w szeregu był niedźwiadek.

– Bolało, ale tylko trochę i przez krótką chwilę – odpowiedział szczerze niedźwiadek. – Gorzej by było, gdybym nie został zaszczepiony.

Zadanie 5. Gra dydaktyczna „LIRO – zaszczerp się”.

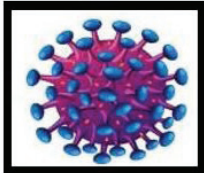

Instrukcja: Liczba osób w grze: 2-4. Uczniowie po kolei rzucają kostką i przesuwają się o tyle pól do przodu, ile wypadnie na kostce. Jeśli uczeń stanie na polu specjalnym, należy stosować się do polecenia. Wygrywa uczeń, który najszybciej dotrze do mety. Grę zaczyna uczeń, który wyrzuci na kostce największą liczbę oczek.

Opcja 1. (preferowana) Nauczyciel drukuje grę (schemat poniżej) oraz laminuje w taki sposób, by dzieci mogły grać w nią na podłodze, sami będąc pionkami w grze. Każde pole jest osobną kartką.

Potrzebne są:

- duża piankowa kostka do gry,
- 11 niebieskich kartek,
- 2 karty specjalne (łóżko i szpital),
- 5 kart czerwonych z opisami zadań,
- 7 kart zielonych z opisami zadań,
- strzykawki,
- karta start/meta.

Opcja 2. Nauczyciel rozkłada po jednej grze na grupę. Uczniowie grają na ławkach, używając zwykłych pionków oraz kostki.

	SZCZEPIENIE NA GRYPĘ. WEŹ STRZYKAWKĘ!	BYŁEŚ DZIELNY PODCZAS SZCZEPIENIA. IDŹ 1 POLE DO PRZODU!		ZAATAKOWAŁ CIĘ ROTAWIRUS. JEŚLI NIE MASZ SZCZEPIONKI CZEKASZ 2 KOLEJKI!		
	 <p>LIRO-ZASZCZEP SIĘ!</p> 			SZCZEPIENIE PRZECIW PNEUMOKOKOM. WEŹ STRZYKAWKĘ!		
						
SZCZEPIENIE NA ROTAWIRUSA. WEŹ STRZYKAWKĘ!					GRYPA! JEŚLI MASZ SZCZEPIENIE IDZIESZ DALEJ JEŚLI NIE IDZIESZ DO ŁÓŻKA!	
ZASZCZEPIŁEŚ SWOJEGO PSA. IDZIESZ 3 POŁA DO PRZODU.						
OPUŚCIŁEŚ SZCZEPIENIE. WRACASZ NA START					WYJEŹDŹAJĄC W TROPIKI PAMIĘTAŁEŚ O SZCZEPIENIACH. 4 POŁA DO PRZODU!	
					U'GRYZŁ CIĘ PIES A NIE BYŁEŚ SZCZEPIONY. MUSISZ JECHAĆ DO SZPITALA	
					PNEUMOKOKI ATAKUJĄ! JEŚLI NIE MASZ SZCZEPIENIA CZEKASZ DWIE KOLEJKI!	
					PAMIĘTAŁEŚ O SZCZEPIENIU! IDŹ 1 POLE DO PRZODU.	
↑ Start Meta						

Ewaluacja zajęć

Zadanie uczniów polega na dokończeniu zdań w zeszycie:

Warto się szczepić, bo...

Na dzisiejszej lekcji zaskoczyło mnie...

Odczytanie odpowiedzi uczniów, nagrodzenie osób aktywnych oraz pożegnanie.

Zdrowe dziecko to zaszczepione dziecko

Metody pracy: słowna, czynna, oglądowa, aktywizująca.

Materiały dodatkowe: ilustracja przewodnia do zajęć (chore dziecko), zagadki (propozycje w załączniku), opowiadanie pt. *Chora Ela* (tekst w załączniku), karta pracy, puzzle, piktogramy strzykawek (propozycje w załączniku), ręcznik papierowy, farby, woda.

Przebieg zajęć

Wprowadzenie do zajęć: ilustracja przewodnia do zajęć (chore dziecko) jest zasłonięta karteczkami. Na każdej z nich znajduje się zagadka (propozycje w załączniku). Nauczyciel wybiera chętnego ucznia, odczytuje zagadkę i po otrzymaniu poprawnej odpowiedzi usuwa karteczkę z zagadką, odsłaniając fragment ilustracji. Po odgadnięciu wszystkich zagadek uczniowie odpowiadają, co znajduje się na ilustracji.

Część zasadnicza zajęć

„Co trzeba zrobić, aby być zdrowym?” – burza mózgów.

Nauczyciel zapisuje na tablicy hasło-pytanie. Uczniowie podają swoje propozycje, które zostają dopisane wokół hasła (np. zdrowo się odżywiać, brać witaminy, myć ręce). Jeśli dzieci nie podadzą hasła „szczepić się”, nauczyciel zadaje pytania pomocnicze, aby naprowadzić uczniów.

Wspólne czytanie wierszowanego opowiadania pt. *Chora Ela* (tekst w załączniku). Po przeczytaniu tekstu nauczyciel zadaje pytania:

- Jak miała na imię dziewczynka z wiersza? (Ela)
- Co bolało Elę? (ręce, nogi, głowa, gardło)
- Na co zachorowała Ela? (na grypę)
- Dlaczego Ela zachorowała na grypę? (zaraziła się, rzadko myła ręce, nie zaszczepiła się przeciw grypie)

Praca w zeszycie.

Uczniowie otrzymują kartę pracy. Ich zadaniem jest napisanie po śladzie hasła „Szczepienia ochronne są bardzo ważne”, a następnie wklejenie go do zeszytu. Jeśli zajęcia odbywają się w starszych klasach, uczniowie mogą napisać hasło samodzielnie.

Uczniowie wycinają puzzle (np. ksero obrazka z książki *Przygody dzielnego niedźwiadka Szczepana*¹), układają je i wklejają do zeszytu pod hasłem.

Po zakończonej pracy nauczyciel raz jeszcze przypomina, że przed niektórymi chorobami zakaźnymi możemy się ustrzec poprzez szczepienie ochronne. Niektóre szczepienia są obowiązkowe², a inne są zalecane³.

Zabawa muzyczno-ruchowa „Kolorowe szczepionki”.

Dzieci otrzymują obrazki strzykawek z nazwą choroby (piktogramy strzykawek w załączniku), przeciw której jest dana szczepionka. Nauczyciel najpierw pokazuje kolory strzykawek i przypomina nazwy chorób, a następnie rozdaje je uczniom. W zestawie są po dwa takie same obrazki strzykawki. W czasie paury w muzyce nauczyciel wydaje polecenie (przykłady):

- szukamy drugiej takiej samej strzykawki;
- zielone szczepionki przeciw ospie siadają;
- żółte szczepionki przeciwko grypie skaczą na jednej nodze.

1 Dostęp na stronie: <http://zaszczepsiewiedza.pl/przygody-niedzwiadka-szczepana>.

2 Aktualny kalendarz szczepień znajduje się na stronie Głównego Inspektora Sanitarnego.

3 Informacje na temat szczepień można znaleźć na stronie www.zaszczepsiewiedza.pl.

W trakcie zabawy można poprosić uczniów o wymianę obrazków.

Praca plastyczna „Malowanie strzykawkami”.

Uczniowie otrzymują specjalnie przygotowane kartki (do kartki lub kartonu przyklejamy warstwę z ręcznika papierowego) oraz strzykawki. Następnie każde dziecko nabiera do swojej strzykawki lekko rozcieńczone wodą farby i wyciskając odpowiednią ilość, maluje na podłożu z ręczników papierowych dowolne kompozycje wg własnego pomysłu.

Podsumowanie zajęć

Wystawa prac, rozmowy z uczniami na temat szczepień ochronnych.

Załączniki

1. Propozycje zagadek:

Ma dużo zębów, choć nic nie jada. Trzymany w ręku włosy nam układa.	Czeka w twojej łazience w kostce lub płynie, posmaruj nim ręce, a brud szybko zginie.
Ma cyferki lub wskazówki, aż trudno uwierzyć, że mechanizm ten malutki potrafi czas mierzyć.	Patyczki drewniane w pudełku schowane, pięknie rysują zatemperowane.
Ma dwa koła i kierownicę, gdy jesteś dzieckiem, nie wyjeżdżaj nim na ulicę. Po ścieżkach specjalnych mknij i szybko pedałuj. Tu zwolnij, tam przyspiesz, wysiłku nie żałuj.	Do noszenia na plecach ma dwa paski. Masz ręce wolne – możesz robić oklaski. Dobry na spacer i na wycieczkę. Zastąpi torbę lub szkolną teczkę.
Chociaż nie jest samolotem, zawsze mamy go z pilotem. Gdy guzik naciskamy, przełączają się programy.	Mała do herbaty, duża do rosółu. Spotykasz się z nią, gdy siadasz do stołu.

2. Wiersz pt. *Chora Ela*

Autorka: Barbara Borowa-Niezgódka

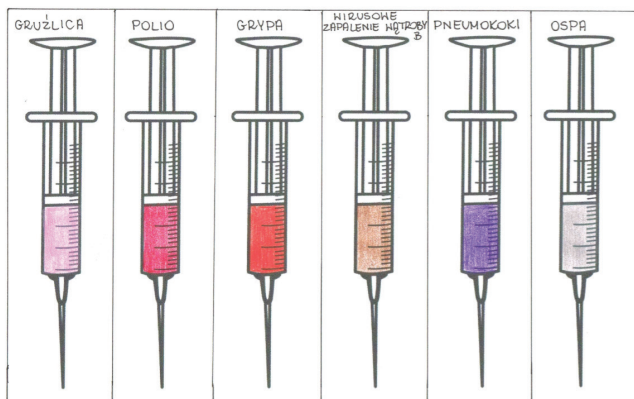
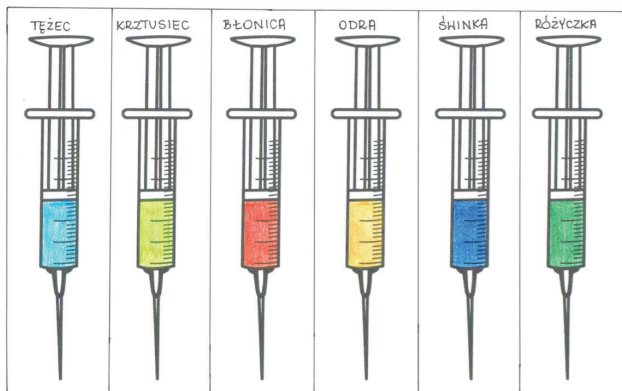
Razu pewnego, z samego rana
 Ela była bardzo niewyspana.
 Bolała ją głowa, nogi i ręce,
 A może nawet jeszcze coś więcej.

Na to wnet weszła mamusia Eli
I próbowała ją rozweselić.
Wcale jej się nie udawało,
Bo Elę jeszcze gardło bolało.
Mama się martwi i lamentuje,
Numer do lekarza szybko wystukuje.
Umówiła wizytę za chwil parę dosłownie
I posadziła Elę w aucie wygodnie.
W przychodni tłumy, chorych pełne korytarze,
A co jest Eli? To się okaże.
Ela blada, słaba i bardzo zmęczona
Czeka na doktora już zniecierpliwiona.
Wtem wchodzi lekarz w bielutkim ubraniu
Po poprzednim długim pacjenta badaniu.
Osłuchuje Elę z lewa i z prawa,
Ale to wcale nie jest fajna zabawa.
Pyta się, co boli, do gardła zagląda,
To wszystko przecież niedobrze wygląda.
Lekarz po badaniu myśli i się zastanawia
I nagle taką diagnozę wypowiada:
Elu droga, to grypa – niemiła choroba,
Ma ją tu dzisiaj co druga osoba.
Teraz będziesz musiała się z wirusem rozprawić,
Bo nic innego nie da się zaradzić.
Uchronić przed grypą mogą nas szczepienia,
Wtedy mówimy jej „do widzenia”.
Warto więc zawsze szczepienia stosować
I dzięki temu znacznie mniej chorować.
Grypa, różyczka, odra, gruźlica
A także świnka, no i błonica...
Nie przyjdą do nas przez lata całe,
A my będziemy czuć się doskonale.
Szczepienia to rzecz jest ważna niezwykle,
Bo te choroby są bardzo przykre.
Mama słuchała doktora uważnie

I potraktowała szczepienia poważnie.
Przed następnym chorób sezonem
Zadzwoiła do przychodni telefonem.
Umówiła Elę na szczepienie,
Bo to zdrowia zapewnienie.
Teraz Ela zdrowa, wesoła i pełna radości,
Już grypy w swoim organizmie nie gości.

3. Piktogramy strzykawk

Szczepienia – ważna sprawa

Metody pracy: opowiadanie, opis, dyskusja, metoda eksponująca: bajka, metoda programowa: wykorzystanie komputera.

Materiały dodatkowe: kłębek wełny, rzutnik, dostęp do Internetu lub pobrane nagranie, bajka, krzyżówka lub rebus (dostępne w załączniku).

Przebieg zajęć

„Pajęczyna”. Przebieg zabawy: uczniowie i nauczyciel siedzą w kole. Nauczyciel tłumaczy i rozpoczyna zabawę, rzucając do ucznia kłębek wełny i określając, jak się dziś czuje, jakie uczucia mu towarzyszą. Dziecko łapie, nazywa swoje samopoczucie, odrzuca wełnę. W drugiej części zabawy uczniowie opowiadają, jak się czują, kiedy są chorzy.

Uczniowie pozostają na dywanie, swobodnie odpowiadają na pytania prowadzącego.

- Jakie już przeżyliście choroby?
- W jaki sposób zwalczacie choroby?
- Skąd waszym zdaniem bierze się choroba?
- Jak zapobiegać chorobie?

Nauczyciel zadaje również dodatkowe pytania, wynikające z potrzeb rozmowy.

Uczniowie rozwiązują krzyżówkę lub rebus (propozycje w załączniku). Uzyskane hasło jest tematem dzisiejszych zajęć. Nauczyciel informuje, że będziemy rozmawiać o szczepieniach.

Zajęcia właściwe

Uczniowie zajmują miejsca w ławkach. Nauczyciel odtwarza krótki filmik pt. *Wylizanka – Zaszczep się wiedzą!*¹. Następnie pyta, dlaczego szczepienia są takie ważne nie tylko dla nas samych, ale także osób przebywających w naszym towarzystwie. Uczniowie odpowiadają na podstawie filmiku oraz wiedzy własnej.

Nauczyciel odczytuje wiersz:

Roksi bardzo szczepień się bała,
choć nie była już wcale taka mała.
Jednak walecznie na nie chodziła,
dzięki temu siebie i innych chroniła.

Następnie zadaje dzieciom pytania:

- Jak myślicie, dlaczego Roksana bała się szczepienia?
- Czy wy boicie się chodzić na szczepienia?

Nauczyciel tłumaczy, że szczepienia są niemal bezbolesne i bardzo potrzebne. Odnosi się do swoich przeżyć, kiedy jako dziecko bał się tak samo szczepień. Opowiada, co mu wtedy pomagało: „Starałem się o szczepieniach myśleć pozytywnie, zawsze na nie brałem mojego ulubionego Misia-Tomisia, przytulałem go mocno i myślałem o przyjemnych rzeczach, nawet nie czułem ukłucia i było po wszystkim. Pamiętam jak dumny wracałem z naklejką *Dzielny Pacjent*”.

1 Dostępny na stronie: <http://zaszczepsiewiedza.pl/o-akcji> lub w serwisie YouTube.

Nauczyciel przekazuje podopiecznym kilka faktów dotyczących szczepień:

- Szczepienia chronią przed chorobami.
- Należy dążyć do zwiększenia dostępności szczepień dla wszystkich.
- Epidemie chorób zakaźnych nadal stanowią poważne zagrożenie.
- Choroby, którym można zapobiegać za pomocą szczepień ochronnych, wciąż prowadzą do zgonów.
- Istnieje możliwość eliminacji chorób za pomocą szczepień.

Uczniowie oglądają bajkę pt. *Było sobie życie. Odcinek 22 – Szczepienie*². Po obejrzeniu bajki nauczyciel tłumaczy niejasne elementy dla danej grupy. Zadaje dzieciom pytania:

- Kto wystąpił w bajce?
- W jakim krzewie ukryły się niedobre bakterie?
- Przeciwko czemu szczepiły się dzieci?
- Na co zachorował pierwszy chłopiec i jak poradził sobie jego organizm?
- Na co zachorował drugi chłopiec i jak jego organizm sobie poradził?
- Czym leczono drugiego chłopca?
- Gdzie w środowisku rozwijają się laseczki tężca?
- Jak zakończyła się historia?

Nauczyciel podsumowuje zebrane informacje. Podaje definicję szczepionki: „szczepionka to preparat biologiczny, który w założeniu imituje naturalną infekcję i prowadzi do rozwoju odporności analogicznej do tej, którą uzyskuje organizm w czasie pierwszego kontaktu z prawdziwym drobnoustrojem (bakterią lub wirusem)”³. „Szczepienia są najskuteczniejszym i najbezpieczniejszym sposobem ochrony dzieci przed wieloma chorobami zakaźnymi. (...) Szczepionki przyczyniają się do zbudowania przez organizm tarczy ochronnej, która zapewnia dzieciom bezpieczeństwo i stwarza im możliwość zdrowego rozwoju”⁴.

2 Wykorzystanie filmu tylko zgodnie z zasadami praw autorskich.

3 <http://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/co-to-jest-szczepionka>

4 <http://zaszczepsiewiedza.pl/szczepienia/dzieci/po-co-szczepimy-dzieci>

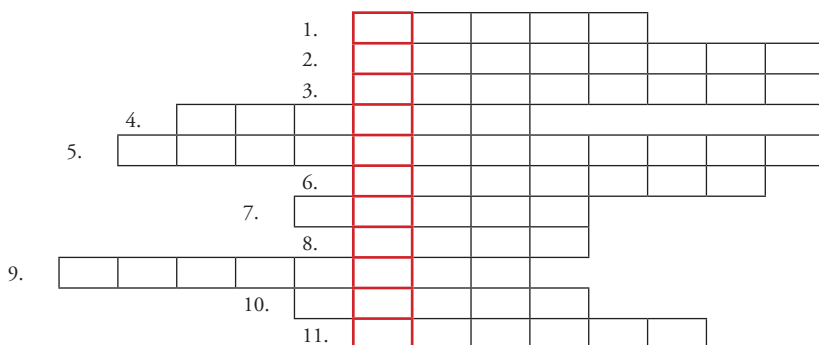
Zakończenie zajęć

Nauczyciel prosi uczniów o wypowiedź na temat szczepień oraz tego, co zapamiętali z dzisiejszej lekcji. Podopieczni swobodnie udzielają odpowiedzi. Praca plastyczna pt. „Szczepienia – ważna sprawa”.

Podziękowanie uczniom za udział w zajęciach.

Załączniki

Propozycja krzyżówki:

1. Mama Ci go podaje, gdy masz kaszel (jest płynny i gęsty).
2. Dostajesz go czasami, gdy jesteś chory: „pik – ułknięcie – już nie boli”.
3. Kolor krwi.
4. Podczas przeziębienia masz zazwyczaj katar i...
5. Dobre i złe w naszym organizmie.
6. Naklejasz go na skaleczenia.
7. Może zaatakować nasze ciało oraz sprzęt komputerowy.
8. Dzięki nim widzisz.
9. Inaczej alergia.
10. Wykwalifikowana osoba, leczy pacjentów, rozpoznaje choroby.
11. Kupujesz w niej leki.

Odpowiedzi: 1. syrop; 2. zastrzyk; 3. czerwony; 4. kaszel; 5. bakterie;
6. plaster; 7. wirus; 8. oczy; 9. uczulenie; 10. lekarz; 11. apteka.

Hasło: szczepionka.

Propozycja rebusu:

Zdjęcie szczeniaka – skreślone „niak”

Zdjęcie pionka – skreślone „ek”

Zdjęcie kangura – skreślone „ngur”

Hasło: szczepionka.

Scenariusze zajęć
dla szkół podstawowych –
klasy V-VIII

Zaszczepieni – bezpieczni

Lekcja przeznaczona do realizacji na lekcji biologii, zajęciach z wychowawcą.

Metody i formy pracy: burza mózgów, twórcza dyskusja, pogadanka, praca z tekstem źródłowym, praca w grupach.

Materiały dodatkowe: tekst źródłowy – informacje na temat chorób, tabela do uzupełnienia, układanka, samoprzylepne karteczki.

Przebieg zajęć

Faza wstępna

Burza mózgów: Nauczyciel dzieli uczniów na sześć grup i prosi, aby odpowiedzieli na pytanie zapisane na tablicy: „Co to znaczy żyć długo, zdrowo i szczęśliwie?”. Uczniowie udzielają odpowiedzi na samoprzylepnych karteczkach. Po wykonaniu zadania przyklejają je na tablicy. Jeden z uczniów odczytuje przykładowe odpowiedzi.

Nauczyciel opowiada uczniom, że ludzie powinni unikać chorób, aby zachować zdrowie, dobrą kondycję. Wpływ na poprawę stanu zdrowia ma m.in. skuteczniejsza walka z chorobami zakaźnymi. Wielu ekspertów zajmujących się ludzkim zdrowiem uznaje odkrycie szczepionek za największy przełom w historii medycyny. Naukowcy szacują, że szczepienia ratują rocznie dziewięć milionów ludzi przed śmiercią. Nie doceniamy tego, bo wielu chorób już w naszej części świata nie ma lub nad nimi panujemy.

Faza wykonawcza

Praca w grupie: Nauczyciel podaje propozycje kilku chorób, o których zapomnieliśmy lub niemal zapomnieliśmy dzięki szczepieniom¹. Uczniowie zostają podzieleni na sześć grup. Każda grupa otrzymuje dwie kartki. Jedna zawiera informację o danej chorobie, druga – tabelkę do uzupełnienia. Na podstawie podanych informacji uczniowie uzupełniają tabelkę. Po wykonaniu zadania przedstawiciel grupy prezentuje wyniki na forum klasy.

Tabela do wypełnienia na podstawie informacji:

Nazwa choroby	Czynnik wywołujący	Objawy/ skutki	Zachorowalność/ śmiertelność		Występowanie	
			dawniej	dziś	dawniej	dziś

Faza podsumowująca

Praca w grupie: Uczniowie wykonują zadanie mające na celu określenie korzyści wynikających ze szczepień. Nauczyciel przygotowuje zestaw pociętych pasków układanki. Zadaniem uczniów jest ułożenie elementów układanki w pasujące do siebie pary: argument – uzasadnienie. Po wykonaniu zadania każda grupa odczytuje na forum klasy po jednym przykładzie.

1 Propozycje chorób: ospa prawdziwa, polio, błonica, krztusiec, odra. Opis chorób oraz historie szczepień można znaleźć na stronach: www.zaszczepsiewiedza.pl, www.szczepienia.pzh.gov.pl, www.gis.gov.pl/kategoria/zdrowie/profilaktyka/szczepienia.

ARGUMENT	UZASADNIENIE
Ochrona przed śmiertelnymi i groźnymi dla zdrowia chorobami.	Unikanie częstych wizyt w przychodniach i pobytów w szpitalach.
Zmniejszenie ryzyka groźnych powikłań chorobowych.	Szczególnie podatne na powikłania są osoby starsze, przewlekle chore i o obniżonej odporności, np. osoby chore na cukrzycę.
Uniknięcie wysokich kosztów leczenia.	Zapobieganie chorobom jest tańsze niż leczenie.
Ochrona bliskich.	Szczepiąc się, dbamy nie tylko o siebie, ale także o rodzinę i całe swoje otoczenie – nie roznosimy zarazków, nie zarażamy innych, tworzy się tzw. kokon dla osób, które nie mogą być zaszczepione, bądź mają przeciwwskazania do szczepień.
Zmniejszenie ilości stosowanych antybiotyków i leków przeciwwirusowych.	Gdy mniej osób choruje, lekarze stosują mniej antybiotyków, aby zwalczać objawy infekcji. Zarazki rzadziej uodparniają się na leczenie.

Praca domowa

Dowiedz się, przeciw którym chorobom byli zaszczepieni twoi dziadkowie, rodzice i na jakie choroby ciebie zaszczepiono.

Wielkie odkrycie medycyny – szczepionki

Metody pracy: podające, eksponujące praktyczne działania.

Materiały dodatkowe: sprzęt do odtworzenia filmu dostępnego w Internecie poświęconego szczepieniom (np. z serwisu YouTube – kanał Głównego Inspektora Sanitarnego lub NIZP-PZH), połączenie z Internetem, napis: SZCZEPIENIA, magnes, karta brystolu z napisem: FAKTY I MITY O SZCZEPIENIACH, wypowiedzi na temat szczepień napisane na kolorowych kartkach oraz ważne informacje nt. szczepień (propozycje poniżej).

Przebieg zajęć

Rebus.

Nauczyciel mówi: Rozwiąż tajemniczy szyfr, a dowiesz się, jakie odkrycie medycyny ma znaczący wpływ na życie i zdrowie człowieka. Zapisz hasło w wyznaczonym miejscu. (3 minuty)

Zdjęcie szczeniaka – skreślone „niak”

Zdjęcie piernika – skreślone „rnik”

Zdjęcie grzyba kani – skreślone „ka”

Hasło: szczepienia.

Mini wykład pt. *Co to jest szczepionka?* (2 minuty)

Tekst: „Szczepionka to preparat biologiczny, który w założeniu imituje naturalną infekcję i prowadzi do rozwoju odporności analogicznej do tej, którą uzyskuje organizm w czasie pierwszego kontaktu z prawdziwym drobnoustrojem (bakterią lub wirusem)”.

Zapamiętaj: (*Informacje przygotowane na kolorowych kartkach i kolejno przypinane do tablicy*)

- Szczepionka wywołuje odpowiedź immunologiczną podobną do naturalnej odporności, którą uzyskuje się po przebytych zakażeniu lub chorobie.
- Głównym celem szczepionki jest ochrona przed ciężkim przebiegiem choroby i powikłaniami, których nie da się przewidzieć w przypadku zachorowania.
- Szczepionki żywe wywołują silną odporność często już po pojedynczej dawce, natomiast szczepionki inaktywowane (zabite) wymagają podania kilku dawek.

Prezentacja filmu na temat szczepień¹. (5 minut)

Słoneczko szczepień „Jakie szczepienia znamy?” (10 minut)

Na tablicy widnieje napis: SZCZEPIENIA. Uczniowie wymieniają szczepienia, o jakich słyszeli, jakie pamiętają z własnego doświadczenia. Nauczyciel zapisuje na tablicy odpowiedzi uczniów, a następnie wspólnie z grupą dokonuje podziału na szczepienia obowiązkowe i zalecane².

Fakty i mity o szczepionkach. (24 minuty)

Nauczyciel dzieli grupę na trzy zespoły. Każda grupa otrzymuje cztery wypowiedzi na temat szczepionek. Dwie z nich są prawdziwe i przedstawiają fakty, pozostałe zaś są błędne i prezentują krążące w społeczeństwie mity na ten temat. Uczniowie pracują w grupie, a następnie przedstawiają swoje odpowiedzi na forum, tworząc przy tym plakat zatytułowany „Fakty i mity

1 Dostęp np. w serwisie YouTube na kanale Głównego Inspektora Sanitarnego lub NIZP-PZH.

2 Aktualna informacja znajduje się na stronach Głównego Inspektoratu Sanitarnego.

o szczepieniach”. Nauczyciel rozszerza wypowiedzi uczniów dzięki materiałom, z którymi wcześniej się zapoznał.

Propozycje faktów i mitów:

- Upowszechnianie się chorób cywilizacyjnych wynika z częstszego stosowania szczepień (mit)³.
- Szczepionki powodują autyzm (mit)⁴.
- Szczepionki zawierają substancje, które są szkodliwe dla zdrowia (mit)⁵.
- Od szczepionek, które mogą powodować powikłania, lepsze jest naturalne nabycie odporności poprzez zachorowanie (mit)⁶.
- Szczepionki są niebezpieczne i powodują groźne powikłania (mit)⁷.
- Szczepienie lub przebycie choroby w dzieciństwie sprawia, że nie trzeba szczepić się ponownie (mit)⁸.
- W Polsce szczepienia dzieci są obowiązkowe (fakt)⁹.
- Wykonanie obowiązkowego i zalecanego szczepienia ochronnego powinno być poprzedzone lekarskim badaniem kwalifikacyjnym w celu wykluczenia przeciwwskazań do wykonania szczepienia ochronnego (fakt).

3 Propozycje odpowiedzi: https://nauka.uj.edu.pl/aktualnosci/-/journal_content/56_INSTANCE_Sz8leL0jYQen/74541952/141634940.

4 Propozycje odpowiedzi: <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/szczepionki-moga-wywolywac-autyzm-mit> oraz <http://zaszczepsiewiedza.pl/aktualnosci/teoria-wiazaca-szczepienia-z-autyzmem-byla-oszustwem>.

5 Propozycje odpowiedzi: <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/czemu-szczepic-skoro-tyle-powiklan-a-skutki-moga-byc-smiertelne/> oraz <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/szczepionki-zawierajaniebezpieczne-dla-zdrowia-substancje-konserwujace-tym-rtec-mit>.

6 Propozycje odpowiedzi: <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/watpliwosci-rodzicow-szczepieniem-dzieci-sa-uzasadnione> oraz <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/lepiej-szczepic-szczepic>.

7 Propozycje odpowiedzi: <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/szczepionki-sa-niebezpieczne-powoduja-grozne-powiklania-mit> oraz <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/nop-czyli-niepozadany-odczyn-poszczepienny-powazna-reakcja-organizmu-podana-szczepionke-mit>.

8 Propozycje odpowiedzi: <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/szczepienie-lub-przebycie-choroby-dziecinstwie-sprawia-ze-trzeba-szczepic-sie-mit>.

9 Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi osoby przebywające na terenie naszego kraju zobowiązane są, na zasadach określonych w ustawie, do poddawania się badaniom sanitarno-epidemiologicznym, hospitalizacji, przyjmowaniu leków, oddawania materiału biologicznego do badań oraz szczepieniom ochronnym. Więcej na ten temat: <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/dlaczego-istnieje-obowiazek-szczepien>. Aktualny kalendarz szczepień znajduje się na stronie internetowej Głównego Inspektora Sanitarnego.

- Szczepionki nie obciążają układu odpornościowego dzięki ciągłym udoskonaleniom (fakt)¹⁰.
- Przebycie choroby nie zawsze daje odporność (fakt)¹¹.
- Uodpornienie za pomocą szczepionki różni się od uodpornienia naturalnego (fakt)¹².
- Szczepienia są najskuteczniejszym i najbezpieczniejszym sposobem ochrony dzieci przed wieloma chorobami zakaźnymi (fakt)¹³.

Zakończenie zajęć

Podziękowanie uczniom za aktywny udział w zajęciach, zawieszenie plakatu w widocznym miejscu w klasie. (1 minuta)

- 10 Propozycje odpowiedzi: <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/szczepionki-obciazaja-ukladu-odpornosciowego-dzieki-ciaglym-udokonaleniom-fakt>.
- 11 Propozycje odpowiedzi: <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/przebycie-choroby-zawsze-daje-odpornosc-fakt>.
- 12 Propozycje odpowiedzi: <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/uodpornienie-pomoca-szczepionki-rozni-sie-uodpornienia-naturalnego-fakt>, <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/czym-polega-odpornosc-poszczepienna>, <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/szczepionki-przeciazaja-uklad-odpornosciowy-dziecka> oraz <http://zaszczepsiewiedza.pl/aktualnosci/szczepienie-sposob-na-kontrolowane-nabycie-odpornosci>.
- 13 Propozycje odpowiedzi: <http://zaszczepsiewiedza.pl/pytania/gdyby-polozyc-wadze-korzysci-vs-ryzyko-wynikajace-ze-szczepienia-nieszczepienia-ktora-strone-przechylil-sie-szala-2>.

Szczepić czy nie szczepić? Oto jest pytanie

Metody i formy pracy: pogadanka, słoneczko – metoda aktywizująca, prezentacja multimedialna, plansza dydaktyczna, zabawa dydaktyczna, rebus, wyciąganie wniosków.

Materiały dodatkowe: prezentacja multimedialna, słońce na tablicy interaktywnej, plansza dydaktyczna (szary papier), karteczki różnego koloru przeznaczone na zabawę dydaktyczną, rebus, książeczki zdrowia przyniesione przez dzieci, karteczki do uzupełnienia.

Przebieg zajęć

1. Krótka pogadanka: przypomnienie, co to są drobnoustroje chorobotwórcze; na jakie choroby zapadamy najczęściej; jakie są drogi zakażenia; co to są choroby zakaźne.
2. Jak dbać o zdrowie? Metoda aktywna – słoneczko.

Przykładowy zapis:

Jeżeli dzieci nie podadzą odpowiedzi „szczepienia ochronne”, to naprowadzamy je na oczekiwaną odpowiedź.

3. Prezentacja multimedialna pt. „Szczepić – nie szczepić – oto jest pytanie” (propozycja w załączniku).
4. Dzieci uzupełniają planszę pt. „Szczepienia ochronne” – z przyniesionych książeczek zdrowia dzieci wypisują na kolorowych karteczkach, na jaką chorobę byli zaszczepieni, a następnie nakleją je na kolorową planszę przygotowaną przez nauczyciela¹.
5. Zabawa dydaktyczna – rozprzestrzenianie się choroby zakaźnej.
Dzieci otrzymują kolorowe karteczki:
  - czerwoną – osoba chora (zakażona),
  - białą – osoba odporna, która po przebytej chorobie nabyła odporności,
  - żółtą – osoba, która zdrowieje, ale jeszcze zaraża,

¹ Uwaga: tylko dla chętnych dzieci. Gdyby okazało się, że któreś z dzieci nie jest zaszczepione, to w żadnym razie nie może poczuć się gorsze – lekcja ma na celu uświadomienie konieczności szczepień, a nie dyskryminowania osób nieszczepionych.

- zieloną – osoba zaszczepiona,
- pomarańczową – osoba zdrowa, która nie miała styczności z chorobą zakaźną, ale nie jest zaszczepiona.

Uczniowie losują karteczki – przygotowujemy tyle karteczek, ilu jest uczniów (karteczki zielone, pomarańczowe i jedną czerwoną); jeden uczeń losuje karteczkę czerwoną jako źródło zakażenia. Resztę kolorowych karteczek (na wymianę) kładziemy na stole. Uczniowie rozpraszają się po klasie. W ciągu 20 sekund osoba z czerwoną kartką dotyka tyle osób, ile zdoła (nie biegając). Każda osoba z pomarańczową kartką i dotknięta przez osobę z czerwoną kartką „choruje” – zmienia kartkę na czerwoną po słowach nauczyciela: „koniec 1. dnia”. Nie zostaje zakażona osoba zaszczepiona, więc nie zmienia zielonej kartki.

W ciągu następnych 20 sekund osoby z czerwonymi kartkami dotykają następne osoby, które na znak nauczyciela (i słowa: „koniec 2. dnia”) zmieniają swoje kartki na czerwone.

Na koniec 3. dnia wszyscy dotknięci, oprócz osób zaszczepionych, są „chorzy” – mają czerwone karteczki. Osoba, która pierwsza miała czerwoną karteczkę, zmienia ją na żółtą – zdrowieje, ale zaraża. Każdy uczeń dotknięty przez ucznia z kartką czerwoną lub żółtą „choruje” (zmienia kartkę na czerwoną).

W 4. dniu osoby, które w 1. części zabawy otrzymały czerwone kartki, zmieniają je na żółte.

W 5. dniu pierwsza osoba, która zarażała, otrzymuje białą kartkę – jest zdrowa, nabrała odporności.

W 6. dniu kolejne osoby z żółtymi kartkami zmieniają swoje kartki na białe.

W 7. dniu wszyscy zdrowieją otrzymując białe kartki lub zostawiają zielone – zaszczepieni nie zachorowali.

6. Krótka pogadanka o rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej.

Pytania pomocnicze: czy choroby zakaźne rozprzestrzeniają się szybko? Ile osób może zarazić jeden zakażony? Czy granice miasta/państwa/kontynentu są przeszkodą w rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej? W jaki sposób choroba może przenieść się z innego kontynentu?

Zaznaczamy też, że zdarzają się przypadki, że osoby zaszczepione zachorują, ale wtedy przebieg choroby jest łagodny.

7. Uczniowie w grupie uzupełniają tekst, a następnie przyklejają karteczki na planszę ze szczepieniami ochronnymi.

Tekst: „Choroby zakaźne rozprzestrzeniają się (wolno/szybko). Osoba zakażona może zarazić (jedną/wiele osób). Skuteczną obroną przed zachorowaniem na chorobę zakaźną lub całkowitą eliminacją choroby są...”.
(Aby wpisać ostatnią część układanki, uczniowie muszą rozwiązać rebus).

Rebus:

Zdjęcie szczura – dopisane „ur = e”

Zdjęcia psa – skreślone „s” i dopisane „+ nia”

Dopisane „o” przed zdjęciem, zdjęcie chrzanu i dopisane „za = o”

Zdjęcie nerki – skreślone „rka”

Hasło: szczepienia ochronne

8. Podsumowanie lekcji – uczniowie krótko uzasadniają, dlaczego warto stosować szczepienia ochronne (pogadanka).

Załącznik

Propozycja prezentacji pt. *Szczepić czy nie szczepić? Oto jest pytanie*. Zawiera przykładowe teksty do umieszczenia na poszczególnych slajdach.

1. Co to jest szczepionka?

Szczepionka to preparat biologiczny, który imituje naturalną infekcję i prowadzi do rozwoju odporności analogicznej do tej, którą uzyskuje organizm w czasie pierwszego kontaktu z prawdziwym drobnoustrojem – bakterią lub wirusem.

2. Co to jest szczepionka? – trochę prościej

Szczepionka jest preparatem biologicznym, który ma „udawać” naturalną infekcję i w efekcie prowadzi do wytworzenia odporności na kontakt z danym drobnoustrojem. Po zaszczepieniu organizm „pamięta” szczepionkę i od razu „zabiera się” do wytwarzania przeciwciał przeciwko określonej chorobie zakaźnej.

3. Jaki jest cel szczepienia?
Głównym celem szczepionki jest ochrona przed ciężkim przebiegiem choroby i powikłaniami, których nie da się przewidzieć. Szczepienia ochronne są najskuteczniejszą metodą profilaktyczną w zwalczaniu chorób zakaźnych. Szczepienia dają długotrwałą odporność organizmu, a szczepienia masowe pozwalają eliminować choroby zakaźne.
4. Co zawiera szczepionka?
Szczepionka składa się z jednego lub kilku antygenów, które uzyskiwane są z żywych lub zabitych drobnoustrojów, ich oczyszczonych fragmentów. Szczepionka może zawierać substancje stabilizujące i środki konserwujące, substancje wzmacniające i przyspieszające pojawienie się odporności.
5. Podział szczepionek
Szczepionki dzielimy na żywe i zabite oraz monowalentne (jednoskładnikowe) i skojarzone (wieloskładnikowe).
6. Szczepionki „żywe”
Szczepionki żywe to na przykład szczepionka przeciw odrze oraz szczepionka przeciw gruźlicy.
7. Szczepionki „zabite”
Szczepionki zabite posiadają drobnoustroje, których moc jest „zdeaktywowana” poprzez rozmaite zabiegi – np. poddawanie odpowiedniej temperaturze czy działaniu specjalnym związkom chemicznym.
8. Szczepionki jednoskładnikowe
Szczepionki monowalentne, czyli jednoskładnikowe, zabezpieczają przed jedną chorobą.
9. Szczepionki wieloskładnikowe
Szczepionki poliwalentne, czyli wieloskładnikowe mają kilka typów tego samego drobnoustroju (np. szczepionka przeciw grypie, pneumokokom) albo antygeny kilku typów drobnoustroju np. szczepionka skojarzona przeciwko błonicy, tężcowi i krztuścowi oraz szczepionka trójskładnikowa przeciw odrze, śwince i różyczce.
10. Ile razy szczepić?
Szczepionki żywe wywołują silną odporność zwykle już po pojedynczej dawce. Natomiast szczepionki inaktywowane („zabite”) wymagają podania kilku dawek.

11. Obowiązkowe i zalecane szczepienia ochronne w Polsce²
Informacje o objawach i powikłaniach chorób zakaźnych, którym można zapobiegać dzięki szczepieniom³.
12. Korzyści ze szczepienia
Szczepienia ratują życie. Niezaszczepione dziecko jest bardziej narażone na przebycie choroby zakaźnej i powikłania związane z nią niż dziecko zaszczepione. Niezaszczepione dziecko jest zagrożeniem dla innego dziecka, które ze względu na stan zdrowia nie mogło być zaszczepione. Szczepienia są tańsze niż leczenie powikłań.
13. Antyszczepionkowcy
Antyszczepionkowcy – potoczne określenie osób podważających sens i skuteczność szczepień w krajach, gdzie istnieje obowiązek szczepień. Przeciwnicy szczepień opowiadają się za ograniczeniem lub zniesieniem obowiązku szczepień.
14. Antyszczepionkowcy – czy mają rację?
Oczywiście, że nie mają racji. Szczepionki są skuteczną i bezpieczną metodą ochrony przed chorobami zakaźnymi i ich powikłaniami. Nad skutecznością szczepień pracują naukowcy na całym świecie, szczepienia podlegają wielostopniowej kontroli pod względem bezpieczeństwa.
15. Uwaga! Niezaszczepione osoby mogą chorować na choroby zakaźne, o których prawie zapomnieliśmy z powodu niewielkiej liczby zachorowań. Chore, niezaszczepione osoby są źródłem zakażenia dla innych. Przykładem może być rozprzestrzenianie się zachorowań na odrę.
16. Dlatego... szczepię, bo kocham. Kocham, chronię, szczepię.

2 Aktualne informacje można znaleźć na stronie: <https://gis.gov.pl/kategoria/zdrowie/profilaktyka/szczepienia>.

3 Aktualne informacje można znaleźć na stronach: www.zaszczepsiewiedza.pl, www.szczepienia.pzh.gov.pl oraz [www.gis.gov.pl/kategoria/zdrowie/profilaktyka/szczepienia](https://gis.gov.pl/kategoria/zdrowie/profilaktyka/szczepienia).

Szczepienia wczoraj i dziś

Metody pracy: opowiadanie, opis, pogadanka, praca z materiałem źródłowym oraz zeszytem przedmiotowym.

Materiały dodatkowe: materiały źródłowe (wybrane fragmenty z literatury popularnonaukowej lub stron www.zaszczepsiewiedza.pl, szczepienia.info, gis.gov.pl, crazynauka.pl); rzutnik (prezentacja w Power Point).

Przebieg zajęć

Faza wprowadzająca: przedstawienie i zapisanie tematu lekcji: „Szczepienia wczoraj i dziś”.

Faza realizacji:

1. Pojęcie mikrobiologii.
2. Czym są drobnoustroje chorobotwórcze (wirusy, wiriony, priony, bakterie, grzyby)?
3. Pojęcie choroby/ choroby zakaźnej.
4. Bakterie i ich toksyny (jady bakteryjne).
5. Mechanizmy ochrony człowieka przed infekcjami (odporność komórkowa, humoralna).
6. Pojęcie immunologii.
7. Antygeny a przeciwdziała (immunoglobuliny, IgA, IgM, IgG, IgD, IgE).
8. Pamięć immunologiczna.

9. Epidemie i pandemie dziesiątkujące ludzi na przestrzeni dziejów.
10. Pojęcie immunizacji, czyli odporności czynnej wywołanej sztucznie.
11. Pierwsza szczepionka lekarza Edwarda Jennera przeciwko ospie prawdziwej w 1796 r.
12. Prace Ludwika Pasteura.
13. Rozwój immunologii w XX wieku (teoria selekcji klonalnej Burneta z 1958 roku).
14. Sposoby przygotowywania szczepionek na przykładzie szczepionki przeciwko polio, krztuścowi lub durowi brzuszemu.
15. Współczesna wakcynologia i nadania kliniczne (informacje aktualne na temat badań naukowych można znaleźć na stronie www.szczepienia.info).
16. Odporność bierna wywołana sztucznie po podaniu surowicy.
17. Szczepienia jako zjawisko społeczne.
18. Szczepienia – aspekty: naukowe, społeczne, prawne.

Scenariusze zajęć dla szkół ponadpodstawowych

MARIUSZ PODGÓRSKI

Spółeczna Branżowa Szkoła I stopnia im. Adama Mickiewicza w Choceniu,
Spółeczne Liceum Ogólnokształcące im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Choceniu

Zaszczep się wiedzą o szczepieniach

Konspekt może zostać realizowany na zajęciach: biologii; chemii (podczas realizacji działu „Leki”); godziny do dyspozycji wychowawcy; prelekcji lub apelu z okazji Dnia Zdrowia.

Metody pracy: pogadanka nauczyciela z uczniami z wykorzystaniem metody burzy mózgow, odgrywanie ról; praca z tekstem źródłowym.

Materiały dodatkowe: karty pracy, teksty źródłowe.

Przebieg zajęć

Pogadanka wstępna

Nauczyciel pyta, czy uczniowie pamiętają swoje ostatnie szczepienia i prosi o opisanie ich przebiegu. Uczniowie opowiadają przebieg swoich ostatnich szczepień: wskazują na cel szczepienia, datę i zapamiętane czynności wykonywane przez pielęgniarkę (dezynfekcja ręki, delikatne ukłucie itp.). Nauczyciel prosi o podanie skojarzeń związanych z hasłem „szczepionka” i zapisywanie ich na tablicy. Uczniowie w kolejności podchodzą do tablicy i zapisują na niej słowa, które kojarzą się im ze szczepionkami, np.: strzykawka, pielęgniarka, biały fartuch, igła, choroba, odporność itp.

Realizacja nowego materiału

Nauczyciel, stosując metodę „burzy mózgów”, prosi uczniów o utworzenie definicji szczepionki oraz podanie przykładów chorób, których można uniknąć poprzez stosowanie szczepień. Uczniowie, dzięki wcześniejszym hasłom zapisanym na tablicy i z pomocą pytań nakierowujących nauczyciela, definiują pojęcie szczepionki (np. preparat biologiczny, który imituje naturalną infekcję i prowadzi do rozwoju odporności analogicznej do tej, którą uzyskuje organizm w czasie pierwszego kontaktu z prawdziwym drobnoustrojem (bakterią lub wirusem)). Następnie uczniowie wymieniają przykłady chorób, przed którymi można się chronić dzięki szczepieniom, np. tężec, błonica, odra, WZW typu A i B, wściekliźna, żółta febra itp. Nauczyciel podaje uczniom skład szczepionki: jako najważniejszy element wskazuje antygeny, potem wodę oraz substancje pomocnicze, a także substancje będące pozostałościami po procesie produkcyjnym. Wyjaśnia uczniom, że antygeny zwane również substancjami czynnymi szczepionek, to składniki pobudzające układ odpornościowy do wytwarzania przeciwciał oraz innych jego elementów, które uczestniczą w zwalczaniu choroby. Nauczyciel informuje, że antygenami mogą być żywe (osłabione/atenuowane) lub martwe (inaktywowane) drobnoustroje (np. bakterie) lub ich produkty, np. toksyny, polisacharydy lub białka. Uczniowie sporządzają notatkę w zeszycie przedmiotowym odnośnie do składu szczepionki.

Szczepienia – dobrodziejstwo czy zło konieczne?

Rozprawa sądowa

Nauczyciel, zwracając uwagę na kontrowersje rozwinięte podczas lekcji, dzieli uczniów na 3 grupy, z których pierwszą grupę stanowią „oskarżyciele”, drugą siedząca naprzeciw nich grupa „obrońców”, natomiast trzecią grupę stanowi „ława przysięgłych”, wśród których liderem jest „sędzia”. Nauczyciel przedstawia głównego „oskarżonego”, którym jest szczepionka. W toku postępowania musi zostać wydany wyrok skazujący lub uniewinniający szczepionkę. Nauczyciel rozdaje „stronom”

teksty źródłowe¹ (wybraną literaturę wykorzystaną do przeprowadzenia lekcji), karty oskarżycieli i obrońców, a także karty dla ławy przysięgłych (przykładowe karty pracy dostępne są w załączniku).

Po 10 minutach pracy w grupach nauczyciel poleca sędziemu przesłuchanie stron. Uczniowie siadają w grupach zgodnie z zaleceniami nauczyciela: obrońcy naprzeciwko oskarżonych oraz prostopadle do nich ława przysięgłych wraz z sędzią. Nauczyciel prosi sędziego o rozpoczęcie „rozprawy”, a następnie kontroluje jej przebieg. Nauczyciel czuwa nad wypowiedziami uczniów, koryguje je i dodatkowo naprowadza na kolejne argumenty.

Sędzia rozpoczyna rozprawę, prosząc o zastanowienie się i zapisanie wszystkich argumentów pozwalających na uniewinnienie szczepionki i bezwzględne wdrożenie jej jako skutecznej metody pozwalającej na uniknięcie wielu chorób zakaźnych oraz argumentów pozwalających na bezwzględne wycofanie szczepionki jako nieskutecznego sposobu nabywania odporności na choroby zakaźne, korzystając z własnej wiedzy oraz tekstów źródłowych. Sędzia prosi strony o przedstawienie swoich argumentów i otwiera dyskusję. Strony prowadzą burzliwą dyskusję, próbując udowodnić swoje racje.

Nauczyciel zaleca ławie przysięgłych naradę i wydanie wyroku. Ława przysięgłych po naradzie jednogłośnie decyduje o niewinności oskarżonej szczepionki, uzasadniając swój wyrok kierowaniem się zdrowiem i życiem ludzi na całym świecie oraz publicznym zaufaniem do lekarzy zalecających szczepienia jako bezpieczną metodę pobudzania odporności u ludzi. Sędzia większością argumentów przemawiających za szczepieniami wydaje wyrok uniewinniający.

1 Tekst źródłowy 1: „Jakie są plusy i minusy szczepienia?": <http://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/plusy-i-minusy-szczepionek>.
Tekst źródłowy 2: „Po co szczepimy dorosłych?": <http://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/po-co-szczepimydoroslch>.
Tekst źródłowy 3: „Dlaczego należy szczepić wcześniaki?": <http://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/dlaczego-nalezy-szczepic-wczesniaki>.

Zadania domowe

Nauczyciel podaje treść zadania domowego polegającego na wymyśleniu hasła nakłaniającego ludzi do szczepień, jako bezpiecznej metody podnoszenia odporności na choroby zakaźne.

Utrwalenie materiału

Nauczyciel prosi uczniów o podzielenie się własnymi odczuciami na temat szczepień wraz z podaniem najbardziej przemawiających argumentów.

Załączniki

Karta pracy – „Oskarżyciele”

Temat rozprawy: Szczepienia – dobrodziejstwo czy zło konieczne?

Oskarżona: szczepionka

Argumenty strony

Karta pracy – „Obrońcy”

Temat rozprawy: Szczepienia – dobrodziejstwo czy zło konieczne?

Oskarżona: szczepionka

Argumenty strony

Karta pracy – „Ława przysięgłych”

Temat rozprawy: Szczepienia – dobrodziejstwo czy zło konieczne?

Oskarżona: szczepionka

Argumenty obrońców	Argumenty oskarżycieli

Ja się szczepię!

Metody i formy pracy: praca w grupach – kształtowanie umiejętności poszukiwania informacji z wykorzystaniem Internetu; przedstawianie/prezentacja wyszukanych informacji (mini wykłady); kształtowanie umiejętności podziału pracy w grupie – wybór lidera; kształtowanie umiejętności przekazywania informacji; dyskusja – kształtowanie umiejętności wypowiadania własnego zdania oraz słuchania innych i zadawania pytań; prezentacja przygotowana przez nauczyciela – podsumowanie omawianych informacji.

Materiały dodatkowe: prezentacja przygotowana przez nauczyciela, ulotki (dostępne w PSSE) dotyczące zakażenia oraz szczepień przeciw HAV, HBV, HPV.

Przebieg zajęć

Nauczyciel dzieli klasę na siedem grup (3-5-osobowych) – zadaniem każdej będzie znalezienie w Internecie (uczniowie mogą korzystać z własnych smartfonów) krótkich informacji na określony temat. Czas przygotowania – ok. 5-7 minut. Tematy to:

1. Ospa prawdziwa – objawy, dlaczego obecnie na nią nie chorujemy.
2. Choroba Heinego-Medina – objawy, dlaczego obecnie na nią nie chorujemy.
3. Odra – objawy, skutki, przyczyna, która spowodowała, że pojawia się coraz więcej nowych zachorowań.

4. Gruźlica – objawy, skutki, przyczyna, która spowodowała, że pojawiają się nadal nowe zachorowania.
5. Grypa – powikłania, jak można się przed nimi uchronić?
6. WZW B – jak można się zakazić wirusem HBV, jak można się uchronić przed chorobą?
7. Rak szyjki macicy – jak można się uchronić przed chorobą?

Każda grupa przedstawia wszystkim wyszukane przez siebie informacje – w ciągu 3-4 minut.

Dyskusja (5-7 min): nauczyciel zadaje pytania, każdy uczeń może wypowiedzieć swoje zdanie, np.:

- Czy szczepienia są ważnymi odkryciami medycznymi?
- Czy uważacie, że w dzisiejszych czasach warto się szczepić?
- Czy znaleźliście jakiegokolwiek fakty przemawiające za nieistotnością szczepień?
- Czy słyszeliście o rzekomej szkodliwości szczepień?
- Czy wyjeżdżając do egzotycznych krajów, szczepicie się? Dlaczego?

Podsumowanie – prezentacja nauczyciela prowadzącego zajęcia (7-10 min):
Slajd 1.

Odkrycie szczepionek jest największym odkryciem w historii medycyny! (Edward Jenner, 1796 rok).

Slajd 2.

Choroba Heinego-Medina (polio) jest wywoływana przez trzy typy wirusa polio, który przenosi się drogą pokarmową lub wziewną. W 2001 roku WHO uznała, że mieszkańcom Europy nie zagraża wirus polio – wszystko dzięki powszechnym, obowiązkowym szczepieniom przeciwko chorobie.
Slajd 3.

Odra – pomimo szczepień odra ciągle występuje nawet w krajach rozwiniętych, coraz więcej osób odmawia szczepień przeciw tej chorobie z powodu nieprawdziwych informacji (Aktualne dane dot. zachorowań na odrę można znaleźć na stronie www.szczepienia.info).

Slajd 4.

Rocznie (wg danych WHO) na gruźlicę umiera prawie 2 miliony ludzi na Ziemi, a około 1,8 miliarda osób jest zakażonych prątkiem gruźlicy – istnieją szczepienia przeciwko gruźlicy!

Slajd 5.

Grypa – najbardziej znaną epidemią była tzw. hiszpanka (lata 1918-1919), która pochłonęła nawet 100 milionów ofiar – dziś istnieją szczepienia przeciwko grypie!

Slajd 6.

WZW – podstawową drogę zakażenia WZW B w Polsce są zabiegi przebiegające z naruszeniem ciągłości tkanek wykonywane w placówkach ochrony zdrowia oraz zabiegi paramedyczne (gabinety tatuażu, kosmetyczne). Istnieją szczepienia przeciwko WZW B.

Rak – choroba, której bardzo się boimy – istnieją szczepienia przeciwko wirusowi HPV!

Slajd 7.

Wątpliwości...

- Szczepionka, jak każda substancja medyczna, może spowodować (zwykle niewielkie, np. ból w miejscu ukłucia) niepożądane odczyny poszczepienne (NOP)! Dlatego szczepienie zawsze poprzedzone jest wizytą u lekarza i wywiadem na temat stanu zdrowia. Po szczepieniu należy zostać w przychodni około 30 minut.
- Nie ma żadnych wiarygodnych badań potwierdzających związek szczepień z autyzmem!

Slajd 8.

Nie szczepisz się dla siebie? Zaszczep się dla Twoich bliskich! Nasza odporność (odporność wielu z nas, czyli odporność populacyjna) chroni osoby, które nie mogą zostać zaszczepione z przyczyn zdrowotnych lub powodu wieku. Szczepiąc się, możemy ochronić ich przed zachorowaniem!

Slajd 9.

Ja się szczepię! 😊

Nasze strachy na lachy, czyli... nie ma się czego bać

Lekcja może być zrealizowana podczas lekcji wychowawczej.

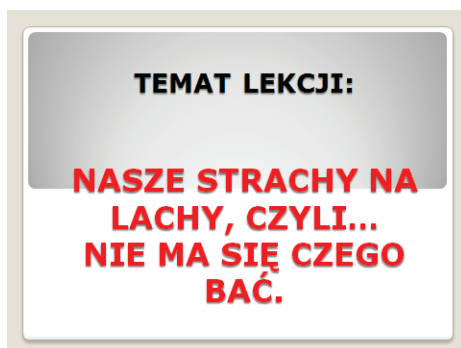
Metody i formy pracy: pogadanka z elementami dyskusji, prezentacja multimedialna, praca w grupach, dyskusja, literowa rozsypanka, burza mózgów.

Materiały dodatkowe: prezentacja multimedialna, materiały ćwiczeniowe – opis chorób, karteczki samoprzylepne.

Przebieg zajęć

Wstęp (6 minut)

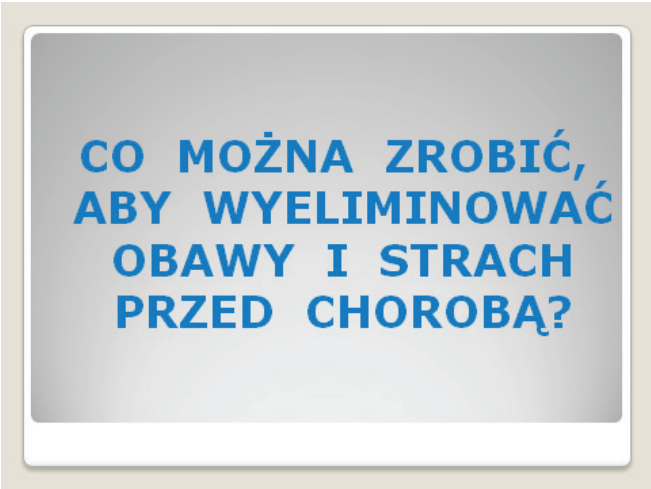
Nauczyciel wita uczniów i prezentuje temat lekcji.

Następnie zadaje uczniom pytanie wprowadzające: Czego boicie się w swoim życiu?

Stosując metodę burzy mózgów, poleca uczniom wypisanie na tablicy dowolnych odpowiedzi np. kłamstwo, agresja, matematyka, itp. Wśród propozycji zazwyczaj pojawiają się także „choroba”, „ból”, czy „cierpienie”, co jest punktem wyjścia do kontynuowania rozmowy. Nauczyciel otacza kółkiem te wyrazy i zadaje uczniom kolejne pytanie: Co można zrobić, aby wyeliminować obawy i strach związane z chorobą, cierpieniem, bólem?

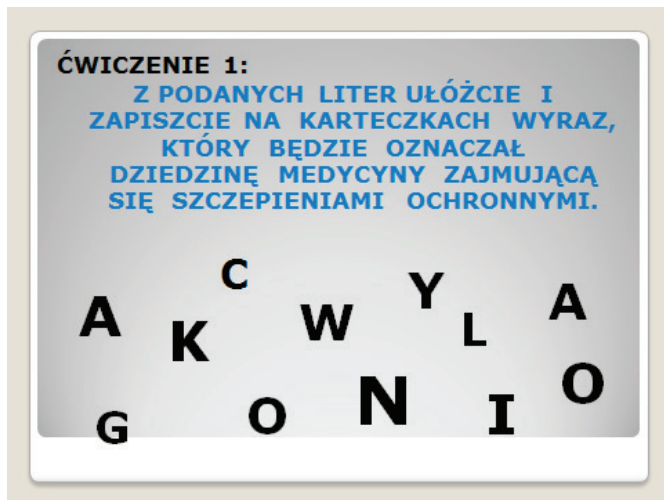
**CO MOŻNA ZROBIĆ,
ABY WYELIMINOWAĆ
OBAWY I STRACH
PRZED CHOROBA?**

Uczniowie podają, tym razem ustnie, kolejne przykłady, np. zażywanie leków, dbanie o siebie, wykonywanie badań, dobre odżywianie. Jeśli pada odpowiedź „stosowanie szczepień”, to nauczyciel może przejść do rozwinięcia kolejnych zagadnień, a jeśli nie, to zadaje pytanie pomocnicze: czy Waszym zdaniem szczepienia mogą uchronić nas od choroby? Większość uczniów zazwyczaj odpowiada twierdząco i dopiero wówczas prowadzący, podkreślając przewrotność sformułowanego na wstępie tematu, zdradza cele lekcji:

- pogłębienie wiedzy związanej z mechanizmem działania szczepień,
- poznanie historii związanej z rozwojem szczepień,
- zwiększenie świadomości znaczenia szczepień w życiu każdego człowieka.

Czym są szczepionki? (7 minut)

Nauczyciel prezentuje uczniom zagadnienia związane z mechanizmami działania szczepionek, a następnie zapoznaje uczniów z ćwiczeniem 1.

Uczniowie z literowej rozsypanki układają wyraz oznaczający dziedzinę medycyny zajmującą się szczepieniami ochronnymi. Swoje pomysły zapisują na karteczkach samoprzylepnych, które nakleją na tablicy. Następnie nauczyciel wybiera właściwe odpowiedzi i wyjaśnia, czym zajmuje się wakcynologia.

Historia związana z rozwojem szczepień. (8 minut)

Prowadzący, stosując metodę pogadanki z elementami wykładu, opowie uczniom krótką historię związaną z rozwojem szczepień (np. odkrycie Edwarda Jennera, praca Ludwika Pasteura, opracowanie szczepionki przeciwko gruźlicy, Hilary Koprowski i szczepionka przeciw polio).

Kalendarz szczepień w Polsce. (7 minut)

Nauczyciel informuje uczniów, czym jest kalendarz szczepień i z jakich części się składa:

- szczepienia obowiązkowe,
- szczepienia zalecane,
- informacje uzupełniające – zasady szczepień przeciw wybranym chorobom zakaźnym,
- ogólne zasady przeprowadzania i organizacji szczepień.

Program Szczepień Ochronnych jest oparty na danych dotyczących aktualnej sytuacji epidemiologicznej chorób zakaźnych w kraju.

Kalendarz szczepień można znaleźć na stronach Głównego Inspektora Sanitarnego.

Choroby, przed którymi chronimy się za pomocą szczepień. (9 minut)

Nawiązując do kalendarza szczepień, nauczyciel proponuje uczniom wykonanie ćwiczenia nr 2.

Uczniowie, dobierając się w pary, analizują wylosowany opis choroby i dobierają do opisu odpowiednią – umieszczoną na slajdzie – nazwę. Następnie każda grupa prezentuje kilka zdań opisu i podaje nazwę choroby. Nauczyciel czuwa nad prawidłowością wykonania ćwiczenia, wyjaśnia ewentualne niejasności.

Materiał pomocniczy – pocięte opisy chorób i nazwy chorób (opisy można znaleźć na stronie www.zaszczepsiewiedza.pl, www.szczepienia.info oraz www.szczepienia.gis.gov.pl).

Podsumowanie lekcji: dyskusja – szczepić (się), czy nie szczepić? (8 minut)
Nauczyciel zachęca uczniów do podjęcia dyskusji podsumowującej lekcję. Uczniowie podają argumenty „za” i „przeciw”. Nauczyciel czuwa nad porządkiem dyskusji, np. udziela głosu. Na zakończenie zajęć prezentuje argumenty, które potwierdzają słuszność stosowania tzw. kalendarza szczepień i – w ramach pracy domowej – zachęca uczniów do powtórnej refleksji nad tematem szczepień przy okazji zakładania własnej rodziny i odpowiedzialności związanej z rodzicielstwem.

DLACZEGO WARTO SZCZEPIĆ (SIĘ) ?

**LUDZKOŚĆ UWOLNIŁA
SIĘ OD
DZIESIĄTKUJĄCYCH JĄ
PLAG, TAKICH JAK
OSPA PRAWDZIWA,
CZY POLIO.**

**CHOĆ W OKREŚLONYM
CZASIE NIE ODNOTOWUJE
SIĘ NA JAKIMŚ TERENIE
ZACHOROWAŃ NA DANĄ
CHOROBE, TO RYZYKO JEJ
WYSTĄPIENIA NADAL
ISTNIEJE.**

**NA ŚWIECIE CO 20
SEKUND UMIERA
DZIECKO Z POWODU
CHOROBY, KTÓREJ
UDAŁOBY SIĘ ZAPOBIEC
DZIĘKI SZCZEPINIOM.**

**SZCZEPINIENIA ZMNIEJSZAJĄ
ZACHOROWALNOŚĆ NA DANĄ
CHOROBE, ŁAGODZĄ JEJ
PRZEBIEG I CHRONIĄ PRZED
ŚMIERCią Z JEJ POWODU.**

Egzotyczna wycieczka – wyprawa marzeń czy zagrożenie zdrowia

Zajęcia można przeprowadzić na lekcji wychowawczej, geografii lub biologii, w zależności od realizowanych treści programowych: godzina wychowawcza – w ramach tematyki: Współczesne zagrożenia – choroby zakaźne; geografia – w ramach tematyki: Warunki przyrodnicze i czynniki społeczno-kulturowe w krajach świata; biologia – w ramach tematyki: Drogi rozprzestrzeniania się i zasady profilaktyki chorób wywoływanych przez wirusy (grypa, ospa, różyczka, świnka, odra, AIDS), bakterie (gruźlica, borelioza, tężec, salmonelloza), pasożyty, pierwotniaki (toksoplazmoza, malaria).

Metody i formy pracy: elementy wykładu, studium przypadku, metoda projektu, praca w grupie 4–5-osobowej.

Materiały dodatkowe: kartki z nazwami krajów, terminami i czasem pobytu (do losowania, dostępne w załączniku), plakat – egzotyczna wycieczka (informacje dostępne są w załączniku), karta pracy (dostępna w załączniku), praca domowa (dostępna w załączniku), arkusze papieru (brystol plakatowy), taśma klejąca, klej, pisaki, kredki, kolorowe długopisy, papier do drukarki, nożyczki, atlas geograficzny.

Przebieg zajęć (czas trwania 45 minut)

Zajęcia należy przeprowadzić w pracowni komputerowej lub w klasie-pracowni, w której uczniowie mają dostęp do Internetu na dowolnym urządzeniu stacjonarnym lub mobilnym, przydatna może być drukarka.

Na tablicy wypisane są dostępne adresy stron internetowych: www.szczepienia.info, www.szczepienia.gis.gov.pl, www.zaszczepsiewiedza.pl. Nauczyciel przedstawia cele lekcji i omawia pracę na lekcji. Dzieli klasę na 4-5-osobowe grupy. Liderzy grupy losują karteczki z krajem, terminem, czasem pobytu (dostępne w załączniku). Każda grupa przygotowuje plakat pod tytułem *Egzotyczna wycieczka*. Na plakacie powinny być zawarte informacje zgodnie z instrukcją w załączniku. Lider lub inny członek grupy prezentuje wyniki pracy, wieszając plakat. Nauczyciel prezentuje krótką informację na temat czynników wpływających na zdrowie podczas egzotycznej podróży (można wyświetlić w postaci prezentacji).

Uczniowie w grupie dzielą się pracą. Grupy wyszukują informacje zgodnie z kartą pracy (dostępna w załączniku karta pracy). Nauczyciel koryguje ewentualne błędy. Zadaje pytania:

- Na jakie zagrożenia chorobowe mogą być narażeni uczestnicy wycieczki?
- Czy są sposoby zapobiegania tym chorobom?
- Czy termin waszego wyjazdu jest odpowiedni?
- Czy warto zaszczepić się przed wyjazdem? Odpowiedź uzasadnij.

Nauczyciel omawia pracę domową (dostępną w załączniku).

Załączniki

Karteczki do losowania

Państwa:

Tajlandia	Indie
Chiny	Egipt
Kambodża	Tanzania

Termin wyjazdu:

czerwiec 2020 r.	lipiec 2020 r.
październik 2020 r.	grudzień 2020 r.
styczeń 2021 r.	luty 2021 r.

Czas trwania wyjazdu:

1 tydzień	10 dni
2 tygodnie	20 dni
3 tygodnie	1 miesiąc

Plakat: *Egzotyczna wycieczka*

Grupa:

Lider grupy:

Członkowie grupy:

Przygotujcie kartę informacyjną wycieczki w postaci plakatu (Można zastosować dowolną technikę wykonania, pomysł należy do grupy). Na plakacie powinny znaleźć się następujące informacje:

- kraj wyjazdu,
- miasto docelowe,
- termin wycieczki,
- informacja o języku,
- jedna ciekawostka z zakresu kultury i obyczajów,
- jedna najważniejsza atrakcja tego miejsca,
- klimat i prognozowana pogoda w terminie wyjazdu,
- zagrożenia chorobowe i system szczepień przed wyjazdem na wycieczkę (uwzględnijcie klimat, czas pobytu, termin wyjazdu, możliwe szczepienia).

Karta pracy

Korzystając z informacji dostępnych na podanych na tablicy stronach internetowych, przygotujcie informacje na temat zagrożeń i chorób w kraju/klimacie, do którego zaplanowaliście wyjazd.

Grupa:

Lider grupy:

Członkowie grupy:

Choroby:

Sposoby zapobiegania chorobom:

Szczepienia obowiązkowe i dobrowolne:

Terminy szczepień:

Podsumowanie:

Odpowiedzcie na pytania:

1. Czy termin waszego wyjazdu jest odpowiedni?
2. Czy warto zaszczepić się przed wyjazdem? Odpowiedź uzasadnijcie.

Praca domowa

Czy w naszym kraju też stosuje się system szczepień? Jeżeli tak, to jakie są to szczepienia?

Jakie szczepienia są obowiązkowe a jakie zalecane? Wymień je i wpisz do tabeli.

Szczepienia obowiązkowe dla dzieci i młodzieży	Szczepienia zalecane dla dzieci i młodzieży	Szczepienia zalecane dla dorosłych

ISBN 978-83-8090-649-5

9 788380 190649 5 >

Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego